

Tillgänglighet till kommersiell och offentlig service

Rapporten är en underlagsrapport till Regional tillväxt 2010 och beskriver utvecklingen beträffande kommersiell och offentlig service i gles och landsbygder i olika delar av Sverige. Ett urval av serviceslag har studerats avseende utveckling och tillgänglighet till service.

Dnr 2010/014

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser
Studentplan 3, 831 40 Östersund
Telefon 010 447 44 00
Telefax 010 447 44 01
E-post info@tillvaxtanalys.se
www.tillvaxtanalys.se

För ytterligare information kontakta Peter Malmsten
Telefon 010-447 44 56 070-976 58 90
E-post peter.malmsten@tillvaxtanalys.se

Förord

Denna rapport beskriver utvecklingen beträffande kommersiell och offentlig service i gles- och landsbygder i olika delar av Sverige. Ett urval av serviceslag har studerats avseende utveckling och tillgänglighet till service. En god tillgång till kommersiell och offentlig service är en av flera förutsättningar för tillväxt och för möjligheter till boende i alla delar av landet. Utvecklingen under en följd av år har dock visat på en i de flesta fall försämrad tillgång till service. Orsakerna är många men strukturomvandling på flera områden, negativ befolkningsutveckling och en större rörlighet är några faktorer som bidragit till utvecklingen.

Bakgrund till rapporten är ett regeringsuppdrag som handlar om att beskriva utvecklingen i olika delar av landet.

Rapporten har utarbetats av Peter Malmsten och Erik Fransson.

Östersund, december 2010

Martin Olauzon
Avdelningschef

Innehåll

Sammanfattning	7
2 Tillgänglighet till service.....	9
2.1 Inledning och bakgrund	9
2.2 Tillgänglighet som begrepp.....	10
2.3 Utvecklingen under senare år.....	10
3 Beskrivning av utveckling och tillgänglighet	12
3.1 Dagligvaror	12
3.1.1 Utvecklingen på området	12
3.1.2 Tillgänglighet till dagligvaror.....	13
3.2 Drivmedel	15
3.2.1 Datainsamling	15
3.2.2 Effekter av omstruktureringen på drivmedelsmarknaden.....	16
3.2.3 Utvecklingen på området	18
3.2.4 Tillgänglighet till bensin och diesel.....	20
3.3 Apotek	22
3.4 Vårdcentraler	24
3.4.1 Inledning	24
3.4.2 Utvecklingen av antalet vårdcentraler	24
3.4.3 Tillgänglighet till vårdcentraler	27
3.5 Grundskolor	27
3.5.1 Utvecklingen av antalet grundskolor	27
3.5.2 Tillgänglighet till grundskolor.....	28
3.6 Postservice	30
3.6.1 Utvecklingen av antalet postserviceställen	30
3.6.2 Tillgänglighet till postservice	31
3.7 Betaltjänster och dagskassehantering.....	31
3.8 Banker och bankomater.....	32
3.8.1 Tillgänglighet till bankkontor.....	32
3.8.2 Tillgänglighet till bankomater	33
Referenser.....	35
Bilagor.....	35

Sammanfattning

Tidigare uppföljningar visar att utvecklingen gått mot en minskad tillgänglighet till service i de flesta gles- och landsbygdsområden, men utvecklingen mot allt större enheter och stordriftsfördelar har lett till färre serviceställen även i större orter.

Utvecklingen på flera områden fortsätter i samma riktning som under de senaste åren. Antalet serviceställen har i de flesta fall minskat och tillgängligheten till de grundläggande serviceslag som tas upp i denna rapport har försämrats i många delar av landet.

På några områden kan dock en delvis annan utveckling ses. Politiska beslut har påverkat förutsättningarna för drift av både apotek och vårdcentraler. På apoteksområdet har utvecklingen av statens monopol inneburit ett ökat antal apotek. Införandet av det fria vårdalet har lett till en markant ökning av antalet vårdcentraler i landet som helhet med ökade möjligheter för många människor att välja vårdcentral.

Dagligvaror

Antalet dagligvarubutiker i landet har minskat under en lång följd av år. Utvecklingen under det senaste året visar på en fortsatt neråtgående trend, även om nedgången är mindre än under åren närmast innan. Det senaste året minskade antalet butiker med cirka 1 procent eller 61 butiker, att jämföras med 133 respektive 147 butiker under de två närmast föregående åren. Sedan år 1996 har nedgången varit närmare 24 procent.

Antalet små eller mindre butiker, ”övriga dagligvarubutiker” har minskat kraftigt i antal under hela mätperioden. Denna butikskategori har minskat med närmare 67 procent sedan år 1996. Antalet butiker i övriga kategorier har däremot ökat sett över hela mätperioden.

För kategorin ”service- och trafikbutiker” har en tidigare period av årlig uppgång vänts till en minskning under de senaste åren. Det är framför allt ”trafikbutikerna” som minskat i antal. Under den senaste tvåårsperioden har minskningen varit cirka 17 procent. De allra största butikerna med en säljyta på över 2 500 m² fortsätter att öka i antal och antalet butiker har fördubblats sedan år 1996.

Drivmedel

Omstruktureringen av marknaden har under de senaste åren haft en stor påverkan på både antalet drivmedelsstationer och tillgänglighet. Tillväxtanalys underlag visar att det hösten 2010 fanns drygt 3 500 drivmedelsstationer där det går att tanka personbilar med antingen bensin eller diesel. Vid motsvarande tid förra året var antalet drygt 3 650, dvs. en minskning med cirka 4 procent under ett år. I många gles- och landsbygder har de negativa effekterna av marknadsförändringarna redan slagit igenom på tillgängligheten till drivmedel. Förändringarna under det allra senaste året har därför varit mindre än åren närmast innan.

Apotek och apoteksombud

Enligt uppgifter från Sveriges Apoteksörening¹, som är branschorganisationen för apoteksaktörerna, har det sedan apoteksomregleringen öppnats 100 nya apotek runt om i

¹ Sveriges Apoteksörening har idag 12 medlemsföretag som driver apotek över hela landet.

Sverige. Bedömningen är att det kommer att ha startats 150 nya apotek vid årets slut, vilket skulle motsvara en ökning med cirka 15 procent.

Enligt Läkemedelsverket fanns det i mitten av november 1 169 godkända apotek i landet. De flesta nya apotek har dock etablerats i områden eller på orter där det funnits apotek sedan tidigare och där tillgängligheten i de flesta fall redan innan varit relativt god. Endast ett fåtal apotek har etablerats på orter där det tidigare saknats apotek. Tillgängligheten till apotekstjänster i många gles- och landsbygder är därför även fortsättningsvis starkt beroende av nätet av apoteksombud.

Vårdcentraler

Sedan år 2002 har antalet vårdcentraler ökat med 233 stycken eller 24 procent. Ökningen kan till största delen hänföras till det senaste året då antalet vårdcentraler ökade med 165 stycken. 135 av de nya vårdcentralerna under det senaste året drivs av privata entreprenörer.

Grundskolor

Sedan år 2002 har det totala antalet grundskolor i landet minskat med närmare 8 procent eller 405 skolor. Nedgången har varit störst i glesbygder där antalet skolor blivit 28 procent färre under perioden.

Under det senaste året har antalet skolor minskat i samtliga områdestyper. Den totala minskningen var cirka 2,5 procent, att jämföra med året innan då nedgången endast var marginell. Relativt sett är minskningen störst i glesbygder med drygt 8 procent, följt av tätortsnära landsbygder där nedgången varit drygt 3 procent. Antalet skolor i glesbygdsområdena har nu nått en nivå där varje skola som läggs ned ger ett tydligt avtryck även i relativa termer.

Samtidigt som antalet skolor minskat över tid har antalet små skolor, dvs. skolor med 50 elever eller färre, ökat i antal. Ökningen beror dock enbart på fler små skolor i tätortsnära landsbygder. Ett minskat elevantal i många skolor ökar svårigheterna för många kommuner att behålla de minsta skolorna vilket kan innebära fler nedläggningar under de närmaste åren.

Postservice

Under de senaste åren har förändringarna i postservicenätet varit relativt stora. Mellan åren 2009 och 2010 minskade antalet serviceställen i samtliga områdestyper, sammantaget med 68 serviceställen eller cirka 3 procent. Sedan år 2006 är minskningen cirka 9 procent. Relativt sett har den största nedgången skett i glesbygdsområden.

Banker och bankomater

Antalet bankkontor har minskat under senare år och många kontor har minskat sitt tjänsteutbud genom avveckling av kontanthanteringstjänster. Drygt 19 000 personer har 30 minuter eller längre till närmaste bank med kontantbetjäning. Huvuddelen är personer bosatta i glesbygdsområden, medan övriga bor i tätortsnära landsbygder. 85 000 personer har mellan 20 och 30 minuter till det närmaste serviceställe. 66 000 av dessa finns i tätortsnära landsbygder.

2 Tillgänglighet till service

2.1 Inledning och bakgrund

Denna rapport beskriver utveckling och tillgänglighet till ett urval av grundläggande servicefunktioner för företag och medborgare. Både kommersiell och offentlig service belyses i rapporten.

I regeringens budgetproposition² betonas att hela Sveriges utvecklingskraft ska tas tillvara. För att alla delar av landet ska ha möjligheter att utvecklas av egen kraft och kunna bidra till det gemensamma bästa måste den regionala tillväxtpolitikens insatser anpassas till de specifika regionala förutsättningarna. Individer och företag behöver goda förutsättningar för att kunna ta tillvara den utvecklingskraft som finns lokalt. Den regionala tillväxtpolitiken bör därför inriktas mot bl.a. en god tillgång till kommersiell och offentlig service för medborgare och näringsliv i alla delar av landet. En god tillgänglighet till grundläggande kommersiell och offentlig service är en av många viktiga förutsättningar för möjligheterna till boende och företagande i gles- och landsbygder. Detta betonas också i regeringens strategi för att stärka utvecklingskraften i Sveriges gles- och landsbygder³.

För en enskild människa eller familj kan god tillgänglighet handla om att det finns en dagligvarubutik i närheten av bostaden, att kunna tanka bilen i närområdet, att kunna skicka och ta emot paket eller att det är nära till skolan. Behoven för oss medborgare är många gånger direkta och med en god och tillgänglig service som tillgodoser nödvändiga behov är det enklare att få vardagen att fungera.

Behoven ur ett tillväxtperspektiv kan vara både direkta och indirekta. Direkta behov kan sägas ha en tydlig verksamhetskoppling, dvs. sådan service som behövs för att ett företags verksamhet ska fungera, t.ex. fungerande postservice, bra tele- och datakommunikationer eller tillgång till en revisionsbyrå eller bank. De indirekta behoven handlar ofta om förutsättningarna för ett företag att kunna lösa sina personalbehov. Med en god tillgång till service för boende i närområdet eller inom pendlingsavstånd underlättas både nyrekrytering och möjligheterna för företagen att kunna behålla sin personal. Behoven varierar naturligtvis, både för företag och människor, mellan olika situationer och över tid.

Enligt regeringens budgetproposition bör effekterna av politiken avläsas i förändringar av servicetillgängligheten. Till detta tema används indikatorerna *restid till livsmedelsbutik*, *restid till serviceställe för post* och *avstånd till grundskola*.

Tillväxtanalys redovisar årligen utvecklingen för de serviceslag som bedöms som mest intressanta medan andra serviceslag följs upp med längre tidsintervall. Tillväxtanalys har i denna rapport valt att redovisa statistik kring följande centrala serviceslag; drivmedel, dagligvaror, banker, bankomater, vårdcentraler, postservice och grundskolor. För apotek och apoteksombud redovisas ingen ny statistik men utvecklingen på området beskrivs översiktligt. Tillväxtanalys utvecklar löpande både sättet att redovisa utveckling och tillgänglighet och antalet serviceslag utifrån vad som anses intressant och politiskt relevant. Vad som är möjligt att redovisa begränsas i första hand av tillgänglig data.

² Proposition 2010/2011:1 utgiftsområde 19.

³ Regeringens skrivelse 2008/09:167. En strategi för att stärka utvecklingskraften i Sveriges landsbygder.

Tidigare har även redovisningar gjorts för t.ex. vårdcentraler, sjukhus, räddningstjänststationer och gymnasieskolor.

2.2 Tillgänglighet som begrepp

Att en god tillgänglighet till service är en viktig förutsättning för regional tillväxt och utveckling är som nämnts numera politiskt vedertaget. För att kunna nyttja olika typer av service krävs emellertid att dessa är tillgängliga både i tid och i rum. Huruvida en servicefunktion kan anses tillgänglig varierar utifrån människors och företags olika behov, möjligheter, preferenser och förmåga att ta del av denna service.

Tillgänglighetsbegreppet kan ha olika betydelser och innebörd i olika sammanhang. Goda kommunikationsmöjligheter och en väl utbyggd och fungerande infrastruktur är t.ex. grundläggande förutsättningar för rörlighet och möjligheter till arbetspendling. För en människa med funktionshinder kan tillgänglighet handla om att offentliga miljöer är anpassade även efter deras förutsättningar, att det t.ex. är möjligt att ta sig fram och röra sig eller att kunna komma in i en butik för att handla. Med god tillgänglighet kan också avses att det finns tillgång till servicetjänster eller samhällsfunktioner inom ett inte allt för långt avstånd från bostaden.

Förutom en god fysisk tillgänglighet till service ställs ofta även krav på kvalitet i servicen, både vad avser öppettider, tjänsteinnehåll och hur tjänsterna tillhandahålls. Är det t.ex. möjligt att även med ett funktionshinder ta del av ett serviceutbud? Sker postleveranserna på sådana tider att de passar företagets behov av leveranser? Är öppettiderna sådana att det går att utföra ärenden efter arbetsdagens slut? Långa kö- eller handläggningstider gör kanske att tillgängligheten uppfattas som dålig även om servicen tillhandahålls i närområdet eller är åtkomlig via Internet. Tillgänglighet är därför ett mycket mångfacetterat begrepp beroende på vilka aspekter som läggs in i det enskilda fallet. Det gäller både för enskilda individer och företag.

Många tjänster i samhället kräver inte en fysisk tillgänglighet för att kunna nyttjas utan mycket kan idag skötas via Internet eller med andra moderna tekniska hjälpmedel. Andra tjänster eller behov kräver fysisk tillgänglighet, dvs. en människa måste kunna förflytta sig till en plats där tjänsten erbjuds eller tillhandahålls, t.ex. en arbetsplats, en affär, en skola, eller en vårdcentral. Fysisk tillgänglighet kan alltså kopplas till avstånd men även till de resurser människor (eller företag) har för att överbygga avstånd, exempelvis färdmedel av olika slag och betalningsförmåga.

När Tillväxtanalys i denna delrapport beskriver tillgänglighet är det i första hand fysisk tillgänglighet till en viktig servicefunktion som avses. Följande avsnitt ger med denna utgångspunkt en beskrivning av utveckling och tillgänglighet till ett urval av viktiga servicefunktioner. Både utvecklingen i termer av antalet serviceställen och den fysiska tillgängligheten till dessa serviceställen i olika delar av landet redovisas.

2.3 Utvecklingen under senare år

Tillväxtanalys (och tidigare Glesbygdsverket) har följt utveckling av och tillgänglighet till service under en lång följd av år och redovisat detta i årliga rapporter.

Tidigare uppföljningar visar att utvecklingen gått mot en minskad tillgänglighet till service i de flesta gles- och landsbygdsområden men utvecklingen mot allt större enheter och stordriftsfördelar har lett till färre serviceställen även i större orter.

Tillväxtanalys analyser visar att utvecklingen på flera områden fortsätter i samma riktning som under de senaste åren. Antalet serviceställen har i de flesta fall minskat och tillgängligheten till de grundläggande serviceslag som tas upp i denna rapport har därför också försämrats i många delar av landet.

På några områden kan vi dock se en delvis annan utveckling. Politiska beslut har påverkat förutsättningarna för drift av både apotek och vårdcentraler. På apoteksområdet har avvecklingen av statens monopol inneburit ett ökat antal apotek. Införandet av det fria vårdalet har lett till en markant ökning av antalet vårdcentraler i landet som helhet med ökade möjligheter för många människor att välja vårdcentral.

För både drivmedel och dagligvaror har marknaderna genomgått en markant omstrukturering under senare år. Denna utveckling har pågått under flera decennier på dagligvarusidan, men utvecklingen på drivmedelsområdet kan på ett tydligare sätt kopplas till de allra senaste åren. Förändringarna har inte heller stannat av utan pågår alltjämt även om takten varierar över tid. Nya tekniska genombrott, såsom nya bränslen och bränsleeffektivare bilar, kommer med stor sannolikhet att påverka utvecklingen på drivmedelsmarknaden under lång tid. Utvecklingen, med färre försäljningsställen för bensin och diesel som följd, har åtminstone i vissa områden dock nått så långt att en vidare utglesning av servicenätet inte är praktiskt möjlig.

Även statens monopol på bilbesiktning har upphört fr.o.m. den 1 juli 2010. Här syns ännu inga stora effekter vilket troligen till stor del kan förklaras av att det funnits en osäkerhet om reformens politiska fortlevnad.

Mer detaljerade fakta om utveckling och tillgänglighet för respektive serviceslag återfinns senare i rapporten.

3 Beskrivning av utveckling och tillgänglighet

3.1 Dagligvaror

3.1.1 Utvecklingen på området

Antalet dagligvarubutiker i landet har minskat under en lång följd av år. Minskningstakten har varit relativt stabil men med vissa variationer mellan åren.

Tillväxtanalys analyser av utvecklingen under det senaste året visar på en fortsatt neråtgående trend, även om nedgången är mindre än under åren närmast innan. Det allra senaste året minskade antalet butiker med cirka 1 procent eller 61 butiker, att jämföras med 133 respektive 147 butiker under de två närmast föregående åren. Sedan år 1996 har nedgången varit över 23 procent.

Förändringarna av butiksnätet framgår av Tabell 1 och Tabell 2 nedan. Antalet små eller mindre butiker, här benämnt ”övriga dagligvarubutiker” har minskat kraftigt i antal under hela mätperioden. Av tabell 1 framgår att denna butikskategori minskat med närmare 67 procent sedan år 1996. Antalet butiker i övriga kategorier har däremot ökat sett över hela mätperioden.

För kategorin ”service- och trafikbutiker” har en tidigare period av årlig uppgång vänts till en minskning under de senaste åren. Det är framför allt ”trafikbutikerna” som minskat i antal. Under den senaste tvåårsperioden har minskningen varit så stor som cirka 17 procent. Under det allra senaste året minskade antalet butiker i kategorin från knappt 1 200 butiker till knappt 1 100, en minskning på ett år med över 8 procent. De stora förändringarna på drivmedelsområdet under de senaste åren har gett tydliga avtryck på denna butikskategori.

De allra största butikerna med en säljyta på över 2 500 m² fortsätter att öka i antal och antalet butiker har fördubblats sedan år 1996. Under det senaste året har det tillkommit 8 butiker, vilket motsvarar en ökning med närmare 6 procent. Många av dessa stora butiker är lokaliserade till externa köpcentrum tillsammans med annan detaljhandel. Butikerna har ofta även ett brett utbud av andra varor än dagligvaror i sina sortiment.

Tabell 1 Antal dagligvarubutiker per butikstyp 1996-2010.

Butikstyp	1996	2009	2010	Förändr. 1996-2010	
				antal	%
Butiker minst 400 m ²	1 994	2 034	2 044	50	2,5
Stormarknad minst 2 500 m ²	76	142	150	74	97,4
Butiker minst 800 m ² ej stormarknad	847	809	809	-38	-4,5
Butiker 400-799 m ²	1 071	1 083	1 085	14	1,3
Övriga dagligvarubutiker	3 051	1 035	1 017	-2 034	-66,7
Service- och trafikbutiker	2 124	2 478	2 433	309	14,5
Servicebutiker	1 084	1 288	1 340	256	23,6
Trafikbutiker	1 040	1 190	1 093	53	5,1
Totalt	7 169	5 547	5 494	-1 675	-23,4

Källa: Delfi Marknadspartner, Tillväxtanalys bearbetning

Av Tabell 2 nedan framgår förändringarna fördelat på områdestyper⁴ och regioner i landet. De största relativa förändringarna sedan mitten av 1990-talet har skett i tätortsnära landsbygder. I glesbygdsområden i regionen *skogslänen övrigt* har förändringarna varit allra störst. I dessa områden har antalet dagligvarubutiker minskat med 48 procent sedan mitten av 1990-talet. Förändringarna har varit minst i storstadsområden. Under det senaste året minskade antalet butiker i tätortsnära landsbygder med drygt 3 procent och i glesbygder med knappt 2 procent.

Tabell 2 Antal dagligvarubutiker per områdestyp och region 1996-2010.

Områdestyp	Region	1996	2009	2010	Föränd. 1996-2010	
					Antal	%
Glesbygder	Skogslänens inland	327	240	236	-91	-27,8
	Skogslänen övrigt	79	42	41	-38	-48,1
	Storstadsregioner	49	42	42	-7	-14,3
	Övriga Sverige	39	25	24	-15	-38,5
	Totalt	494	349	343	-151	-30,6
Tätortsnära landsbygder	Skogslänens inland	147	95	89	-58	-39,5
	Skogslänen övrigt	525	326	316	-209	-39,8
	Storstadsregioner	226	160	156	-70	-31,0
	Övriga Sverige	1 146	734	710	-436	-38,0
	Totalt	2 044	1 315	1 271	-773	-37,8
Tätorter	Skogslänens inland	154	124	122	-32	-20,8
	Skogslänen övrigt	829	625	619	-210	-25,3
	Storstadsregioner	1 861	1 628	1 630	-231	-12,4
	Övriga Sverige	1 787	1 506	1 509	-278	-15,6
	Totalt	4 631	3 883	3 880	-751	-16,2
Riket		7 169	5 547	5 494	-1 675	-23,4

Källa: Delfi Marknadspartner, Tillväxtanalys bearbetning

Marknadens anpassning till förändrade bosättningsstrukturer, befolkningsutveckling och ändrade köpbeteenden är förmodligen den enskilt största orsaken till utvecklingen sedan mitten av 1990-talet. Denna anpassning har lett fram till en annan butiksstruktur som i sin tur ytterligare påverkat de mindre butikernas möjligheter att konkurrera med det utbud och de priser som erbjuds av stora butiker i stadskärnor eller externa handelsområden.

I *Befolkning, service och företagande i Sveriges gles- och landsbygder 2009* förs en något längre diskussion om utvecklingen inom dagligvaruhandeln och detaljhandeln i stort.⁵

3.1.2 Tillgänglighet till dagligvaror

Med ett glesare butiksnät har avstånden till närmaste butik ökat i många delar av landet. Effekterna på tillgängligheten för människor i närområdet av en nedlagd butik ökar i takt med utglesningen, då avstånden mellan kvarvarande serviceställen blir allt längre.

I bilaga 2 visas hur tillgängligheten förändrats mellan år 2002 och 2010 i landets olika län. Av tabellen framgår att närmare 7 800 personer har längre än 20 minuters bilfärd till den närmaste butiken, en ökning med cirka 2 400 personer sedan år 2002. Förändringarna sedan föregående år är marginella. Antalet personer som har mellan 10 och 20 minuter

⁴ Glesbygdsverkets områdestyper, se bilaga 1

⁵ Tillväxtanalys. *Befolkning, service och företagande i Sveriges gles- och landsbygder 2009*.

med bil till den närmaste butiken har ökat med över 35 000 sedan år 2002. I Tabell 3 nedan visas tillgängligheten fördelat på funktionella arbetsmarknadsregioner, FA-regioner⁶. De längsta avstånden berör nästan enbart personer i regioner med ogynnsamma eller mindre gynnsamma förutsättningar.

Tabell 3 Tillgänglighet till dagligvarubutiker 2010. Antal personer per FA.

FA-regioner	5-10 min	10-20 min	20-30 min	30-40 min	40 min-w
Ogynnsamma förutsättningar	41 996	17 687	3 154	523	253
Mindre gynnsamma förutsättningar	92 968	29 290	2 038	304	104
Gynnsamma förutsättningar	274 333	55 300	1 071	23	0
Mycket gynnsamma förutsättningar	337 083	42 492	301	0	0
Riket	746 380	144 769	6 564	850	357

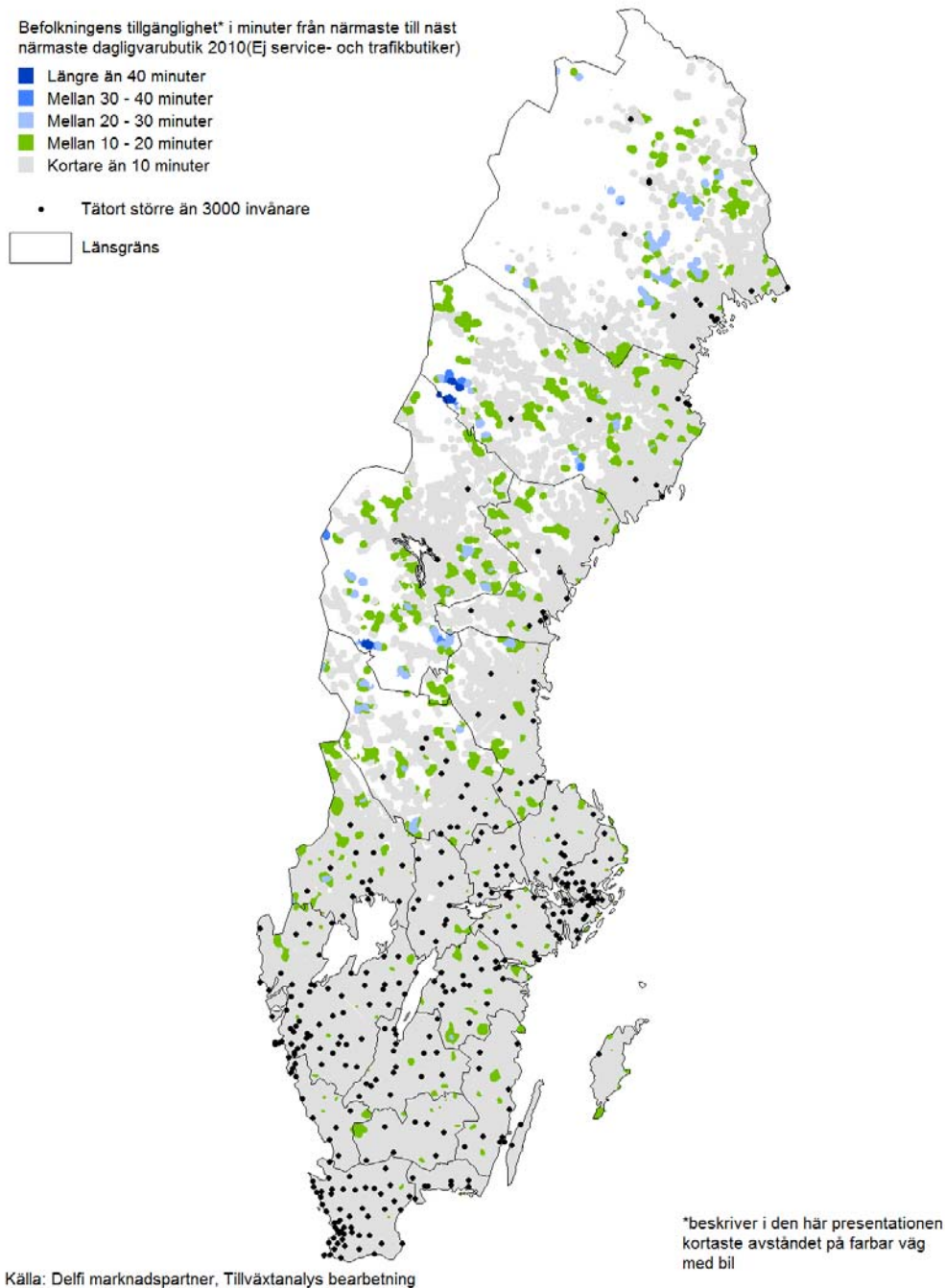
Tillgänglighetsberäkningarna är gjorda med utgångspunkt i befolkningssiffror för år 2009, exklusive skärgårdsbefolkning.

Källa: Delfi Marknadspartner, Tillväxtanalys bearbetning

Butiker i gles- och landsbygdsområden är ofta strategiska servicepunkter som tillhandahåller ett brett utbud av service och ombudstjänster. För att förstärka och stödja arbetet med kommersiell och offentlig service i Sveriges gles- och landsbygder har alla län regeringens uppdrag att genomföra regionala serviceprogram under åren 2010-2013. Arbetet med programmen ska länkas samman med övrigt regionalt tillväxtarbete och inom programmen bör bl.a. samordning av kommersiell och offentlig service och drivmedelsfrågor vara prioriterade områden.

⁶ FA-regioner, se karta, bilaga 3

Karta 1 Befolkningens tillgänglighet från närmaste till näst närmaste dagligvarubutik 2010

3.2 Drivmedel

3.2.1 Datainsamling

Det har tidigare saknats statistik som gett en bra totalbild över utvecklingen på drivmedelsområdet. Uppgifter om de stora oljebolagens stationsnät finns tillgänglig genom

respektive bolag och Svenska Petroleuminstitutet⁷ har aggregerad information om antalet stationer i de stora bolagens nät. Uppgifter om mindre bolags verksamhet, de s.k. ”vita mackarna”, saknas i dock i dessa underlag och för att få en samlad bild av situationen krävs att denna information införskaffas genom andra kanaler.⁸ För att kartlägga tillgängligheten till service i gles- och landsbygdsområden är bra statistik om mindre stationer av stor betydelse. Många stationer i dessa områden drivs av mindre företag eller föreningar och har ofta andra leverantörer än något av de stora oljebolagen.

Tillväxtanalys gjorde under år 2009 ett genomgripande arbete för att skaffa en heltäckande och tillförlitlig bild av drivmedelsstationernas totala antal och geografiska placering. Kvalitetssäkring av data gjordes i samverkan med servicehandläggare på länsstyrelser, självstyrelseorgan och berörda regionala samverkansorgan och de regionala myndigheternas kunskaper bidrog på ett påtagligt sätt till att förbättra det statistiska underlaget.

Omstruktureringen av marknaden har emellertid inte upphört, utan det sker alltjämt förändringar på området som behöver fångas upp. Det har t.ex. skett ägarförändringar hos några av de stora oljebolagen, förändringar som påverkat stationsnätsens utbredning och omfång. Det har också tillkommit nya lösningar i områden där drivmedelsituationen inte varit tillfyllest.

Med det arbete som gjordes under år 2009 har Tillväxtanalys bedömt att det funnits ett bra grundunderlag att utgå från. Uppdateringen har detta år inriktats på att, med fokus på gles- och landsbygdsområden, fånga in de förändringar som skett under det senaste året. Uppgifter om oljebolagens stationsnät har använts som huvudkälla för uppdatering av data. Kompletterande underlag har inhämtats från servicehandläggarna på berörda regionala myndigheter. Tätorter över 3 000 invånare har bedömts vara av mindre betydelse ur strategisk servicesynpunkt, eftersom det i de flesta fall där finns alternativa möjligheter. Det finns därför fortfarande en viss osäkerhet kring antalet försäljningsställen, framför allt i tätorter, men ur tillgänglighetssynpunkt är detta av mindre betydelse. Tillväxtanalys bedömning är att det underlag som nu tagits fram är av sådan kvalitet att det ger en tillräckligt god aktuell bild av tillgänglighet till drivmedel i olika delar av landet.

3.2.2 Effekter av omstruktureringen på drivmedelsmarknaden

Omstruktureringen av drivmedelsmarknaden har pågått under flera år men den har intensifierats under de senaste åren. Omstruktureringen har inneburit att de största bolagen genomfört stora förändringar i sina verksamheter. Bolagen har anpassat sitt nät av stationer och avvecklat mindre stationer med lägre lönsamhet. Kända märken har profilerats om eller bytt ägare med ny profil ut mot kunderna, förändringar som ytterligare påverkat antal stationer och stationsnätsens lokalisering. Effekterna på tillgängligheten i många gles- och landsbygdsområden har varit stora.

En låg lönsamhet inom branschen anges som en huvudorsak till de stora förändringarna under senare år. Den s.k. pumplagen,⁹ med krav på försäljning av även ett förnybart bränsle har också fått konsekvenser. Många mindre företag har inte haft ekonomiskt

⁷ Branschorganisationen Svenska Petroleuminstitutet (SPI) har statistik om antalet stationer i de största oljebolagens stationsnät.

⁸ ”Vita mackar” är mackar som köper drivmedel från olika bolag och inte är knutna till en särskild kedja.

⁹ Lag om skyldighet att tillhandahålla förnybara bränslen. (SFS 2005:1248).

utrymme att göra de investeringar som krävts. De större bolagen har i många fall ansett det olönsamt att investera i små stationer med låg lönsamhet och istället avvecklat dessa stationer i förtid. Kraven på sanering av marken när en verksamhet upphör, kan också försvåra övertagandet av en nedlagd station, eftersom saneringsansvaret riskerar att överföras till de potentiellt nya ägarna. Svensk Bensinhandel genomför för närvarande ett projekt i samarbete med Tillväxtverket för att hitta lösningar på hur saneringen av gamla anläggningar ska kunna finansieras.¹⁰

Utvecklingen har fått stora konsekvenser för tillgängligheten i många delar av landet. En låg servicenivå påverkar på ett tydligt sätt förutsättningarna för både företag och boende. Kollektivtrafiken är i de flesta fall dåligt utbyggd i gles- och landsbygder. Tillgång till bil för arbetsresor, serviceärenden och fritidssysselsättningar är därför oftast en nödvändighet. Många företag som verkar på den lokala marknaden är direkt beroende av möjligheterna att kunna tanka sina fordon i närområdet. Andra företag, t.ex. inom turistnäringen, kan påverkas indirekt genom en sämre servicenivå för sina kunder.

I gles- och landsbygder finns drivmedelspumpar ofta i anslutning till en dagligvarubutik och om bensinpumparna försvinner drabbas indirekt även dagligvarubutikerna. Även annan service riskerar att påverkas på ett negativt sätt, eftersom många stationer eller servicepunkter med bensin och dagligvaror även tillhandahåller ett brett urval av servicetjänster. Ett glesare nät av stationer är också negativt ur miljösynpunkt och det finns även säkerhets- och beredskapsaspekter som påverkas av utvecklingen.

Utvecklingen har även inneburit att det växt fram nya aktörer och lösningar på marknaden. I gles- och landsbygdsområden har många mindre lokala eller regionala aktörer breddat sin tidigare verksamhet med leveranser till mindre stationer. Företag som tidigare enbart varit leverantörer av eldningsolja till hushåll eller diesel till stora fordon och åkerier har i flera fall blivit alternativa leverantörer till nystartade mackar eller till stationer där tidigare leveransavtal upphört. Det är även möjligt för privatbilister att tanka diesel på många befintliga stationer som i första hand riktar sig mot större fordon. På lokal nivå kan sådana stationer ha stor betydelse ur tillgänglighetssynpunkt.

Det har i vissa fall varit möjligt att få tidsbegränsade dispenser från pumplagens krav. Tillväxtanalys har på uppdrag av Regeringskansliet analyserat vilka effekterna på tillgängligheten skulle bli om stationer med tidsbegränsade dispenser från att genomföra investeringarna skulle läggas ned¹¹. Analyserna visade på vissa negativa effekter i gles- och landsbygdsområden. De allra minsta stationerna är enligt lagtexten undantagna från kraven på kompletterande investeringar och en stor del av stationerna, framför allt i glesbygdsområden, men många även i landsbygdsområden, omfattas därför inte av kraven på investeringar. Eftersom omstruktureringen av marknaden pågått under flera år har många av de minsta och minst lönsamma stationerna troligen redan lagts ned. De största negativa effekterna för många gles- och landsbygder kan därför sägas till stor del redan ha slagit igenom.

Nya tekniska genombrott, såsom nya bränslen och bränsleeffektivare bilar, kommer med stor sannolikhet under lång tid framåt, att påverka utvecklingen på drivmedelsmarknaden. Utvecklingen, med färre försäljningsställen för bensin och diesel som följd, har åtminstone

¹⁰ Se Tillväxtverket. *Program för lokala servicelösningar*.

¹¹ *Analysen genomfördes under mars 2010 och omfattade de stationer som vid tidpunkten hade gällande dispenser.*

i vissa områden dock nått så långt att en vidare utglesning av servicenätet inte är funktionellt möjlig.

3.2.3 Utvecklingen på området

Konventionella drivmedel

Eftersom förändringarna pågått under flera år har de negativa effekterna för många gles- och landsbygder troligen till stor del redan inträffat. För andra områden har effekterna troligen ännu inte fullt slagit igenom. Det saknas längre tidsserier som gör det möjligt att visa utvecklingen över längre tid. Tillväxtanalys har dock underlag från de två senaste åren som gör att vi kan redovisa hur utvecklingen av antalet försäljningsställen för bensin och/eller diesel förändrats under det senaste året.

Det finns även statistik från Svenska Petroleuminstitutet, SPI, som visar utvecklingen över tid på nationell nivå för de största bolagens stationsnät. Underlaget ger dock en god översiktlig bild av utvecklingen över tid på nationell nivå, däremot saknas effekter av strukturomvandlingen för enskilda län eller olika delar av landet. Vissa mindre mackar utanför de större tätorterna, de s.k. ”vita mackarna”, saknas dock i underlaget¹². Statistiken visar att antalet försäljningsställen för bensin och diesel minskade med drygt 3 procent under år 2007. Under år 2008 var minskningen betydligt större, cirka 9,5 procent, och under det senaste året har nedgången fortsatt i samma takt som året innan.

Tillväxtanalys underlag visar att hösten 2010 fanns det drygt 3 500 drivmedelsstationer där det går att tanka personbilar med antingen bensin eller diesel. Vid motsvarande tid förra året var antalet drygt 3 650, dvs. en minskning med cirka 4 procent under ett år. Tillväxtanalys underlag innehåller, till skillnad från underlaget från SPI, även information om försäljningsställen som inte är knutna till de stora bolagen, t.ex. sådana mackar som startats upp på orter där något av de stora bolagen lagt ned sin verksamhet. Detta gör att de båda underlagen inte är direkt jämförbara men den neråtgående trenden är tydlig i båda materialen.

Tabell 4 Antal drivmedelsstationer per områdestyp 2009-2010.

Områdestyp	2009	2010	Föränd. 2009-2010	
			Antal	%
Glesbygder	220	219	-1	-0,5
Tätortsnära landsbygder	1004	972	-32	-3,2
Tätorter	2432	2315	-117	-4,8
Riket	3656	3506	-150	-4,1

Källa: Tillväxtanalys

Tillväxtanalys underlag ger även möjlighet att studera förändringar i olika områdestyper. De största relativa förändringarna har skett i tätorter följt av tätortsnära landsbygder.

Förändringen i glesbygder har i absoluta tal varit liten. Trots detta är det förändringar i denna områdestyp som effekterna på tillgängligheten blir mest kännbara eftersom de stationer eller försäljningsställen som försvunnit ofta varit de sista kvarvarande på orten.

¹² ”Vita mackar” är de mackar som köper drivmedel från olika bolag och som inte är knutna till en särskild kedja.

För kommande uppföljningar av utvecklingen kommer Tillväxtanalys underlag att vara mycket värdefullt.

Förnybara drivmedel

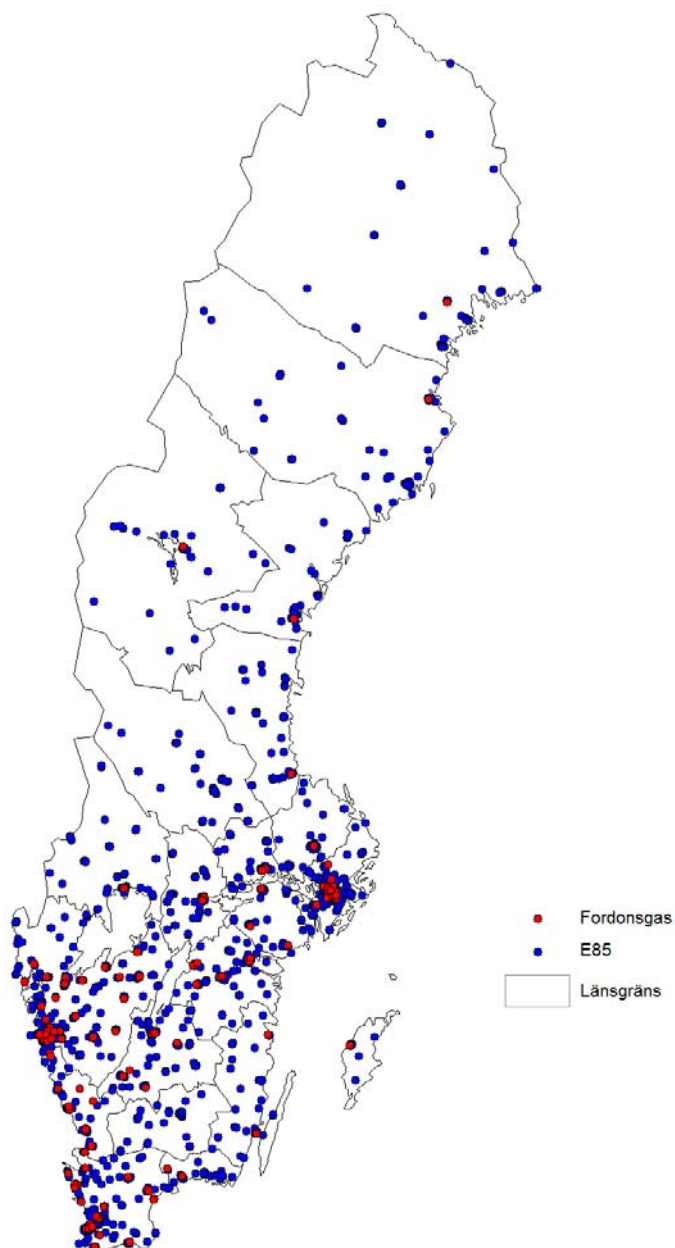
För förnybara drivmedel finns följande statistik över försäljningsställen som varit möjlig att fördela på områdestyper. Av tabell 5 och figur 2 nedan framgår att stationer med fordonsgas nästan helt saknas i glesbygder och tätortsnära landsbygder men att E85 i viss mån finns tillgänglig även utanför tätorterna.

Tabell 5 Antal miljödrivmedelsstationer per områdestyp 2010.

Områdestyp	E85	Fordonsgas
Glesbygder	30	-
Tätortsnära landsbygder	193	4
Tätorter	1475	117
Totalt	1698	121

Källa: www.fordonsgas.se och www.etanol.nu, Tillväxtanalys bearbetning

Karta 2 Drivmedelsstationer med möjlighet att tanka miljöbränslen 2010

Källa: www.fordonsgas.se och www.etanol.nu, Tillväxtanalys bearbetning

3.2.4 Tillgänglighet till bensin och diesel

Tillväxtanalys studier visar att tillgängligheten varierar stort över landet. Av kartläggningen framgår att cirka 243 000 personer har mer än 10 minuter till det närmaste tankstället för bensin eller diesel. Huvuddelen av dessa, drygt 85 procent eller cirka 207 000 personer, är bosatta i tätortsnära landsbygder medan närmare 13 procent är bosatta i glesbygder. Drygt 13 500 personer har mer än 20 minuter till det närmaste tankstället.

Här dominerar glesbygderna, cirka 59 procent eller drygt 8 000 personer har längre än 20 minuter till det närmaste tankstället. 1 300 personer har längre än 30 minuter till den närmaste drivmedelsstationen, 90 procent av dessa finns i glesbygdsområden. Observera att skärgårdar utan fast landförbindelse inte ingår i dessa beräkningar.

Tabell 6 Tillgänglighet till drivmedelsstationer 2010**. Antal personer per områdestyp.

Områdestyp	Befolkning					
	2009*	5 - < 10 minuter	10 - < 20 minuter	20 - < 30 minuter	30 - < 40 minuter	40 minuter eller mer
Glesbygder	140 208	25 066	23 573	6 886	992	184
Tätortsnära landsbygder	1 971 509	694 404	202 787	5 482	137	-
Tätorter	7 197 389	225 062	4 083	-	-	-
Riket	9 309 106	945 132	230 443	12 368	1129	184

*Exklusive skärgårdsbefolkning.

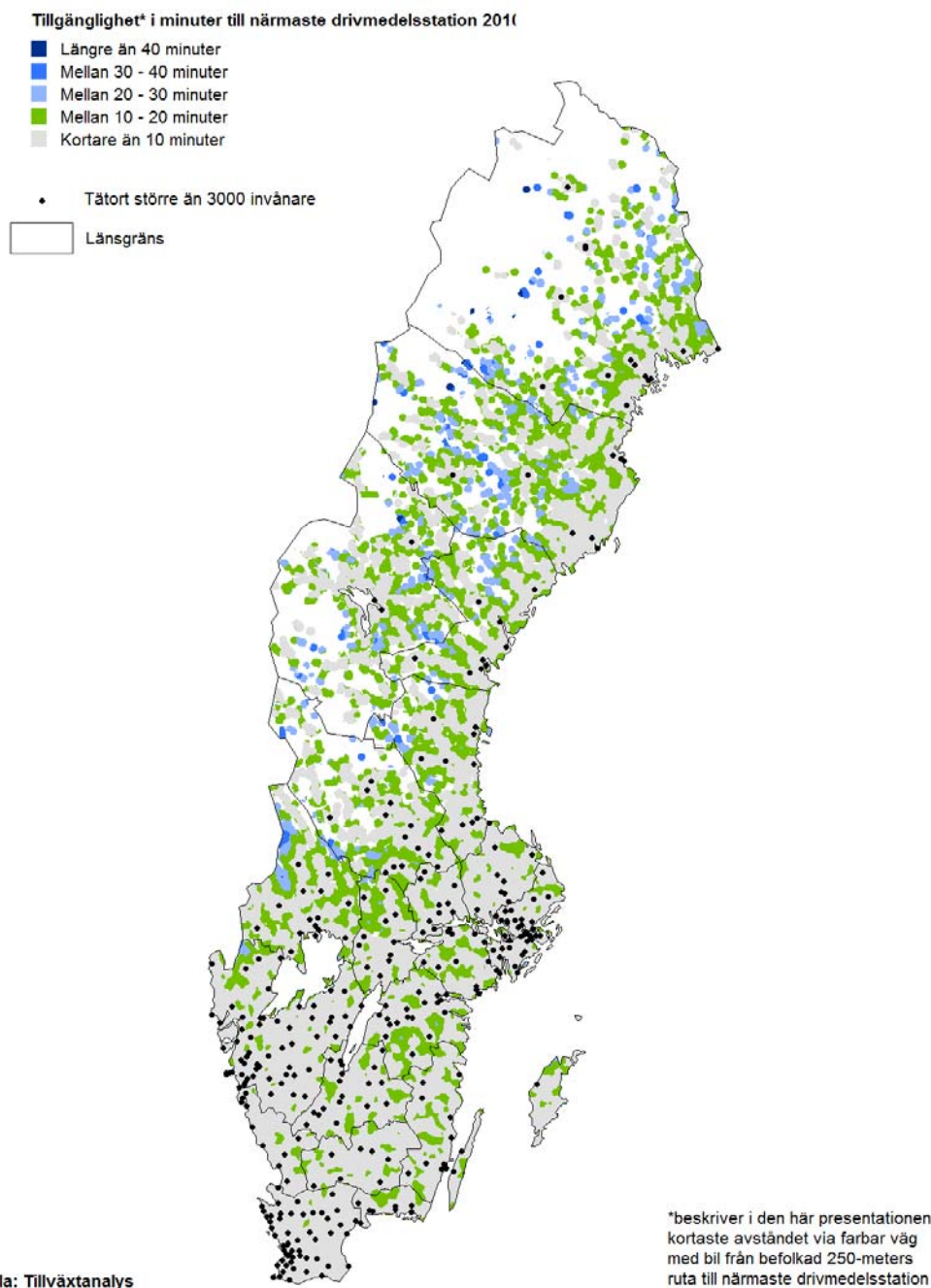
**Försäljning av bensin och/eller diesel för personbil.

Tillgängligheten i tätorter är god, endast 1,5 procent av dem som har längre än 10 minuter till det närmaste tankstället är bosatta i tätortsområden, och längre avstånd än så förekommer inte över huvud taget i denna områdestyp. Här är effekterna av omstruktureringen ännu små, trots att antalet drivmedelsstationer minskat även i tätortsområden.

Den lägsta tillgängligheten finns i glesbygder och tätortsnära landsbygder och det är också i dessa områden som följderna av en nedlagd drivmedelsstation blir störst. Många gånger är det den enda och sista anläggningen på en ort som läggs ned och är det då långt till näst närmaste tankställe ökar problemen ytterligare. I dessa områden är kollektivtrafiken ofta dåligt utbyggd och bilen är därför nödvändig för att vardagen ska fungera. Som framgår ovan tyder det mesta på att strukturförändringarna kommer att fortsätta även under de närmaste åren. Insatser för att motverka de negativa effekterna i områden med dålig tillgänglighet är därför av stor betydelse för boende och näringsliv.

I bilaga 4 redovisas tillgängligheten till drivmedelsstationer fördelat på län. Det är framför allt människor i de s.k. skogslänen som har längre avstånd än 20 minuter till den närmaste drivmedelsstationen. Relativt många människor i Stockholms, Västra Götalands och Östergötlands län har också dessa avstånd. De allra längsta avstånden berör nästan enbart människor i skogslänen.

Karta 3 Tillgänglighet till närmaste drivmedelsstation 2010

3.3 Apotek

Den 1 juli 2009 öppnades apoteksmarknaden för konkurrens. Riksdagens beslut innebär slutet på statens närmare fyrtioåriga monopol på försäljning av läkemedel till allmänheten. Syftet med apoteksreformen är att åstadkomma ökad tillgänglighet, bättre service, utökat tjänsteutbud och lägre priser.

Reformen genomfördes sammanfattningsvis i två steg där nya privata apotek tilläts starta från den 1 juli 2009 och försäljning av receptfria läkemedel, i bl.a. detaljhandeln, tilläts fr.o.m. den 1 november 2009. Reformen innebar även att 466 apotek, eller närmare hälften av de statliga apoteken i Apoteket AB:s regi, sålts gruppvis till fyra privata bolag. Cirka 150 apotek har också sålts i mindre grupper till småföretag. Resterande cirka 300 apotek, kommer att behållas i Apoteket AB:s regi. Även systemet med apoteksombud kommer att behållas under en övergångsperiod på 3 år från reformens startpunkt. Därefter (mot slutet av treårsperioden) bör det långsiktiga behovet av apoteksombud bedömas.¹³

Tillväxtanalys har regeringens uppdrag att genomföra en utvärdering av hur läkemedelspriserna påverkas av omregleringen av marknaden¹⁴. I ett tilläggsuppdrag kommer även påverkan på tillgängligheten att belysas. Tillgänglighet till såväl apotek, försäljningsställen med ett begränsat sortiment av vissa receptfria läkemedel samt till apoteksombud ska beskrivas och analyseras¹⁵.

Tillväxtanalys tidigare studier har visat på tämligen god tillgänglighet till läkemedel i de flesta delar av landet. Apoteksombuden har haft en mycket stor betydelse för läkemedelsdistributionen i många gles- och landsbygder och ombudsverksamheten har på ett påtagligt sätt kompletterat apotekens verksamhet.

Tillväxtanalys har i detta skede inte närmare analyserat utvecklingen under det senaste året och hur tillgängligheten till apotek och apoteksombud påverkats av apoteksreformen. En genomgående analys av reformens effekter för tillgängligheten i olika delar av landet kommer att göras inom ramen för nämnda regeringsuppdrag. En delrapport med en första uppföljning kommer att lämnas i december 2011 och uppdraget ska därefter slutredovisas i december 2012.

Reformen har inneburit ett ökat antal nya apotek i Sverige. Enligt uppgifter från Sveriges Apoteksförening¹⁶, som är branschorganisationen för apoteksaktörerna, har det sedan apoteksomregleringen öppnats 100 nya apotek runt om i Sverige. Bedömningen är att det kommer att ha startats 150 nya apotek vid årets slut vilket skulle motsvara en ökning med cirka 15 procent.

Enligt Läkemedelsverket fanns det i mitten av november 1 169 godkända apotek i landet. De flesta nya apotek har dock etablerats i områden eller på orter där det funnits apotek sedan tidigare och där tillgängligheten i de flesta fall redan innan varit relativt god. Endast ett fåtal apotek har etablerats på orter där det tidigare saknats apotek. Tillgängligheten till apotekstjänster i många gles- och landsbygder är därför även fortsättningsvis starkt beroende av nätet av apoteksombud. En förutsättning för att ombuden ska kunna ses som fullvärdiga komplement till apoteken är dock att omfattningen av ombudens service inte försämras.

Beträffande antalet försäljningsställen för receptfria läkemedel har ökningen varit mycket kraftig. Enligt Läkemedelsverket fanns det i mitten av november över 6 000 försäljningsställen som anmält handel med vissa receptfria läkemedel. Försäljningsställena tycks också ha en god spridning över landet.

¹³ Proposition 2008/09:190, s. 120.

¹⁴ Regeringsbeslut S2008/10485/HS.

¹⁵ Regeringsbeslut S2010/4636/HS.

¹⁶ Sveriges Apoteksförening har idag 12 medlemsföretag som driver apotek över hela landet.

Uppföljning och utvärdering av olika aspekter på reformen kommer att bli ett viktigt uppdrag för Tillväxtanalys under de kommande åren. Apoteksombudens betydelse för tillgängligheten efter reformens genomförande bör vara en viktig del i uppföljningen.

3.4 Vårdcentraler

3.4.1 Inledning

Tillgängligheten till en hälso- och sjukvård av god kvalitet är av stor betydelse för möjligheterna till boende och tillväxt i alla av landet. Den svenska hälso- och sjukvården möter dock stora utmaningar. Förutom en allmänt besvärlig ekonomisk situation ökar både kraven och belastningen på äldreomsorgen och hälso- och sjukvården i takt med att andelen äldre ökar. Den demografiska situationen, med en skev åldersstruktur i många län innebär samtidigt ökade svårigheter att rekrytera kompetent personal med rätt utbildningsbakgrund. Dessa förutsättningar påverkar såväl lokalisering av sjukhus som vårdcentraler men också vårdens utformning.

En fysiskt bra tillgänglighet till ett sjukhus eller en vårdcentral innebär inte med automatik att en person kan få all den vård som efterfrågas. Tillgängligheten varierar mellan olika delar av vården och mellan olika landsting, likaså varierar väntetiderna mellan olika behandlingar. Problemen med att rekrytera läkare och annan personal gör ofta att tillgängligheten vid t.ex. en vårdcentral kan vara bristfällig trots att öppettider och annat visar på en bättre situation.

Den tekniska utvecklingen och utbyggnaden av bredbandsnäten skapar dock möjligheter för utveckling av nya tjänster och ökad samverkan mellan olika vårdgivare, sjukhus och vårdcentraler. Utveckling av olika distansöverbyggande pågår sedan en lång tid tillbaka, både i Sverige och i omvärlden. Med modern teknik och ett väl utbyggt bredbandsnät med hög kapacitet kan stora mängder av medicinsk information utbytas mellan olika vårdinrättningar, oberoende av geografiska avstånd. Det kan till exempel handla om digitala röntgenbilder eller annan medicinsk information som på ett snabbt och enkelt sätt kan skickas mellan sjukhus, både inom landet och över nationsgränser, för analys och bedömning. Utvecklingen har och kommer att bidra till att överbygga en del av bristerna i tillgänglighet och utbud av tjänster och inte minst i gles- och landsbygder kan sådana lösningar vara av stort värde.

3.4.2 Utvecklingen av antalet vårdcentraler

Vårdcentralerna tar hand om huvuddelen av de mest vanliga och ofta återkommande sjukvårdsbehoven. I många gles- och landsbygdsområden hanterar vårdcentralerna även mer komplicerade behov som i tätorterna behandlas vid sjukhusen. Det är därför viktigt med en god, såväl geografisk som tidsmässig, tillgänglighet till vårdcentralerna.

Med vårdcentral avses, i Tillväxtanalys kartläggning, en enhet med såväl distriktsläkar- som distriktssköterskemottagning med kontinuerlig bemanning vardagar året om. Både enheter som drivs av landstingen och av andra utförare på landstingens uppdrag ingår i statistiken.

Fr.o.m. den 1 januari 2010 ska landstingen organisera primärvården så att medborgarna kan välja utförare av hälso- och sjukvårdstjänster. Konkurrensverket presenterade i november 2010 en uppföljning av reformen. Av rapporten framgår att införandet av det

fria vårdvalet har lett till en markant ökning av antalet vårdcentraler i landet som helhet, med ökade möjligheter för många människor att välja att välja vårdcentral.¹⁷

I Tabell 7 nedan framgår antalet vårdcentraler och utvecklingen över tid. Sedan år 2002 har antalet vårdcentraler ökat med 233 stycken eller 24 procent. Ökningen kan till största delen hänföras till det senaste året då antalet vårdcentraler ökade med 165 stycken. 135 av de nya vårdcentralerna under det senaste året drivs av privata entreprenörer.

Tabell 7 Antalet vårdcentraler per områdestyp 2002-2010.

Områdestyp	2002	2009		2010		Förändring 2002-2010
	Antal vårdcentraler	Antal vårdcentraler	varav privat regi	Antal vårdcentraler	varav privat regi	vårdcentraler totalt
Glesbygder	47	41	6	42	6	-5
Tätortsnära landsbygder	203	189	34	213	34	10
Tätorter	722	810	256	950	391	228
Riket	972	1 040	296	1 205	431	233

Källa: Konkurrensverket. Tillväxtanalys bearbetning.

I Tabell 8 redovisas fördelningen av antalet vårdcentraler per län.

¹⁷ Konkurrensverket (2010).

Tabell 8 Antalet vårdcentraler per län 2002-2010.

Län	2002	2009	varav privat regi	2010	varav privat regi	Förändring 2002-2010
	Antal vårdcentraler	Antal vårdcentraler		Antal vårdcentraler		vårdcentraler totalt
Stockholm	170	194	120	210	135	40
Uppsala	30	41	12	41	12	11
Södermanland	21	21	3	25	7	4
Östergötland	42	42	4	45	6	3
Jönköping	31	42	8	51	18	20
Kronoberg	26	27	3	32	9	6
Kalmar	31	41	9	44	11	13
Gotland	9	8	2	8	2	-1
Blekinge	13	20	6	23	9	10
Skåne	92	132	38	162	65	70
Halland	30	45	19	47	21	17
Västra Götaland	153	142	25	207	88	54
Värmland	38	30	1	40	9	2
Örebro	32	31	6	31	6	-1
Västmanland	36	32	20	32	20	-4
Dalarna	38	31	1	31	1	-7
Gävleborg	41	39	8	42	11	1
Västernorrland	39	28	6	35	13	-4
Jämtland	29	27	3	27	3	-2
Västerbotten	39	34	1	39	6	0
Norrbotten	32	33	1	33	1	1
Riket	972	1 040	296	1 205	453	233

Källa: Konkurrensverket. Tillväxtanalys bearbetning.

Förändringarna under det senaste varierar stort mellan olika län. Den största delen av ökningen under det senaste året har skett i Västra Götaland med 65 nya vårdcentraler, följt av Skåne där antalet vårdcentraler ökat med 30 under året. I relativa termer har den största förändringen skett i Västra Götaland, cirka 46 procent, följt av Värmland där antalet vårdcentraler har ökat från 30 till 40 under året, en ökning med 33 procent. I några län har antalet vårdcentraler minskat sedan 2002, dock inte under det senaste året.

3.4.3 Tillgänglighet till vårdcentraler

I bilagorna 5 och 6 redovisas tillgängligheten per områdestyp och per län.

År 2010 har drygt 112 000 personer 20 minuter eller mer till sin närmaste vårdcentral. Av dessa har cirka 18 000 personer mellan 30 och 40 minuter och cirka 7 500 personer mer än 40 minuters restid till sin närmaste vårdcentral. För huvuddelen av befolkningen, eller närmare 99 procent, är avståndet till närmaste vårdcentral kortare än 20 minuter. Tillgängligheten, mätt som närhet till den närmaste vårdcentralen, har förbättrats.

Den förbättrade tillgängligheten berör i huvudsak boende i tätortsområden. I områden med långa avstånd till den närmaste vårdcentralen har de största förbättringarna av tillgängligheten skett i områdestypen tätortsnära landsbygder. Även i glesbygder har andelen personer med längre än 20 minuter till närmaste vårdcentral minskat i antal. Fördelat per län har antalet personer med längre än 30 minuter till närmaste vårdcentral minskat med cirka 2 300, eller cirka 8 procent, sedan år 2009. Förbättringarna har varit störst i Kalmar län.

3.5 Grundskolor

3.5.1 Utvecklingen av antalet grundskolor

Utvecklingen av antalet grundskolor och hur tillgängligheten till dessa förändras över tid är en viktig del av Tillväxtanalys uppföljningsarbete. Tidigare studier visar att barnfamiljer i högre utsträckning än människor i andra åldersgrupper väljer att flytta till tätortsnära landsbygder¹⁸. Tillgång till en grundskola i närheten av bostaden lyfts ofta fram som en av de viktigaste faktorerna för många familjer vid val av boendemiljö och bostadsort. En mer balanserad ålderstruktur även utanför tätorterna bidrar också till underlag för övrig service och företagande och underlättar befintliga företags arbetskraftsförsörjning.

Det finns statistik över utvecklingen av antalet grundskolor sedan mitten av 1990-talet. Under hela perioden har det skett en stadig minskning av antalet skolor i gles- och landsbygder även om minskningstakten varierat mellan olika år. I gles- och landsbygder minskade antalet skolor kraftigt under andra halvan av 1990-talet för att sedan plana ut under början av 2000-talet. I tätortsområdena ökade däremot antalet skolor under 1990-talet men i inledningen av 2000-talet vändes uppgången till en minskning även i dessa områden och under den senaste tioårsperioden har antalet skolor blivit färre i samtliga områdestyper.

¹⁸ *Glesbygdsverket. Årsbok 2003.*

Tabell 9 Utvecklingen av antalet grundskolor 2002-2009.

(Små skolor är skolor med 50 elever eller färre)

Områdestyp	2002		2008		2009		Förändring 2002-2009	
	Antal skolor	varav små skolor	Antal skolor	varav små skolor	Antal skolor	varav små skolor	Skolor totalt	små skolor
Glesbygder	248	133	195	109	179	99	-69	-34
Tätortsnära landsbygder	1 576	347	1 423	475	1 379	461	-197	114
Tätorter	3 314	427	3 241	412	3 175	398	-139	-29
Riket	5 138	907	4 859	996	4 733	958	-405	51

Källa: Skolverket. Tillväxtanalys bearbetning.

Sedan år 2002 har det totala antalet grundskolor i landet minskat med närmare 8 procent eller 405 skolor. Nedgången har varit störst i glesbygder där antalet skolor blivit 28 procent färre under perioden.

Under det senaste året har antalet skolor minskat i samtliga områdestyper. Den totala minskningen var cirka 2,5 procent, att jämföra med året innan då nedgången endast var marginell. Relativt sett är minskningen störst i glesbygder med drygt 8 procent följt av tätortsnära landsbygder där nedgången varit drygt 3 procent. Antalet skolor i glesbygdsområdena har nu nått en nivå där varje skola som läggs ned ger ett tydligt avtryck även i relativa termer. I bilaga 7 visas förändringarna fördelat per län.

Vi har alltså sett en ökad nedläggningstakt under det senaste året i både glesbygder och tätortsnära landsbygder. I tätorter har förra årets svaga ökning av antalet skolor vänts till en minskning på 2 procent och i absoluta tal är minskningen störst i tätorter under det senaste året. Sedan år 2002 har dock nedgången i absoluta tal varit störst i tätortsnära landsbygder.

Samtidigt som antalet skolor minskat över tid har antalet små skolor, dvs. skolor med 50 elever eller färre, ökat i antal. Ökningen beror dock enbart på fler små skolor i tätortsnära landsbygder. Ett minskat elevantal i många skolor ökar svårigheterna för många kommuner att behålla de minsta skolorna vilket kan innebära fler nedläggningar under de närmaste åren.

3.5.2 Tillgänglighet till grundskolor

Många elever har långa avstånd till skolan och i många gles- och landsbygder är skolskjuts en del av vardagen även för mindre barn. När antalet skolor minskar ökar också avstånden till skolan för många barn. Under år 2009 hade närmare 900 elever i Sveriges gles- och landsbygder mer än två mils resa till skolan. Jämfört med år 2008 är det en minskning med 26 elever och sedan år 2002 med 126 elever.

Tabell 10 Tillgänglighet till närmaste skola för elever i årskurs 1-6 (7-12 år). Per områdestyp.

Områdestyp	Barn 7-12 år		1-<2 mil		2-<3 mil		3-<4 mil		Över 4 mil	
	2009*	2002	2009	2002	2009	2002	2009	2002	2009	
Glesbygder	7 523	1 393	1 020	456	400	166	160	64	61	
Tätortsnära landsbygder	131 785	7 311	5 766	288	233	37	31	0	0	
Tätorter	440 762	1	2	0	0	0	0	0	0	
Riket	580 070	8 705	6 788	744	633	203	191	64	61	

*Exklusive skärgårdsbefolkning. Källa: Skolverket, Tillväxtanalys bearbetning

De riktigt långa avstånden, tre mil eller längre, berör i huvudsak barn bosatta i glesbygdsområden och av länsstatistiken (bilaga 8) framgår att det nästan enbart är barn i de s.k. skogslänen, som har sådana avstånd till skolan. Drygt 60 barn har fyra mil eller längre till skolan. Mer än hälften av dessa barn bor i Norrbottens län.

3.6 Postservice

3.6.1 Utvecklingen av antalet postserviceställen

Posten AB är alltjämt den dominerande aktören på den svenska postmarknaden och den enda operatör som har rikstäckning vad avser insamling och utdelning av försändelser. Posten är enligt sina tillståndsvillkor skyldig att tillhandahålla en daglig och rikstäckande postservice. I tätorter utförs postservicen genom utdelning med Postens brevbärare och genom nätet av privata ombud¹⁹ för brev och paketservice. I gles- och landsbygder utför lantbrevbäraren en stor del av postservicen för både boende och företag. Hos lantbrevbäraren kan man hämta aviserade försändelser, skicka brev och paket och köpa frimärken. Totalt betjänas 777 000 hushåll och företag av lantbrevbärare. Dessa hushåll är fördelade på cirka 2 200 lantbrevbärlinjer.²⁰ Tillgången till en god infrastruktur för post- och paketservice är fundamental för möjligheterna att bedriva verksamhet i alla delar av landet och särskilt viktigt för företag med en nationell eller internationell marknad.

Posten AB och Post Danmark A/S gick under år 2009 samman i den gemensamt statligt ägda koncernen Posten Norden (publ). Sammangåendet var ett sätt att bättre kunna möta den ökade konkurrensen på den internationella marknaden.

Det nuvarande servicenätet för post- och paketbefordran infördes i början på 2000-talet. Förändringarna där de traditionella postkontoren ersattes med ett system med ombud som utförare av brev- och pakettjänster innebar samtidigt i många fall förbättrade öppettider. Under mitten av 2000-talet justerade Posten servicenätet för att öka tydligheten i serviceställenas funktion och tjänsteinnehåll. Mindre förändringar har skett även därefter.

Under de senaste åren har förändringarna i postservicenätet varit relativt stora. Mellan åren 2009 och 2010 minskade antalet serviceställen i samtliga områdestyper, sammantaget med 68 serviceställen eller cirka 3 procent. Sedan år 2006 är minskningen cirka 9 procent. Relativt sett har den största nedgången skett i glesbygdsområden.

Tabell 11 Utvecklingen av antalet postserviceställen mellan 2001 och 2010.

Områdestyp	2001	2004	2006*	2008**	2009***	2010****	Förändring 2006-2010	
							Antal	procent
Glesbygder	129	99	146	137	129	125	-21	-14,4
Tätortsnära landsbygder	542	462	610	584	565	545	-65	-10,7
Tätorter	781	1 478	1 477	1 437	1 408	1 364	-113	-7,7
Totalt	1 452	2 039	2 233	2 158	2 102	2 034	-199	-8,9

* Inkl 206 frimärksombud med utlämning, varav 55 i glesbygd, 137 i tätortsnära landsbygd och 14 i tätort.

** Inkl 176 frimärksombud med utlämning, varav 52 i glesbygd, 116 i tätortsnära landsbygd och 8 i tätort.

*** Inkl 158 frimärksombud med utlämning, varav 48 i glesbygd, 102 i tätortsnära landsbygd och 8 i tätort.

**** Inkl 146 frimärksombud med utlämning, varav 48 i glesbygd, 92 i tätortsnära landsbygd och 8 i tätort.

Källa: Posten AB, Tillväxtanalys bearbetning.

¹⁹ T.ex. butiker och bensinstationer.

²⁰ Post- och Telestyrelsen. Service och konkurrens 2010.

3.6.2 Tillgänglighet till postservice

Tillväxtanalys har också kartlagt tillgängligheten till postservice. I Tabell 12 nedan och i bilaga 9 redovisas befolkningens tillgänglighet till postservice genom det fasta servicenätet år 2010. Antalet personer med längre än 30 minuter till det närmaste fasta postservicestället är i princip oförändrat sedan år 2006 men 430 fler än år 2009. Tillgängligheten till postservice är fortsatt god för huvuddelen av landets befolkning och 96 procent av landets befolkning har kortare än 10 minuter till närmaste fasta serviceställe för postservice. Endast cirka 29 000 personer har längre än 20 minuter med bil till det närmaste fasta servicestället för postservice. De riktigt långa avstånden berör främst människor i Jämtlands, Norrbottens och Västerbottens län, bosatta i FA-regioner med ogynnsamma eller mindre gynnsamma förutsättningar.

Tabell 12 Tillgänglighet till postservice 2010. Antal personer per FA-region.

FA-regioner	10-20 min	20-30 min	30-40 min	40 min-w
Ogynnsamma förutsättningar	36 293	8 309	2 355	611
Mindre gynnsamma förutsättningar	53 986	5 375	1 172	251
Gynnsamma förutsättningar	134 134	6 663	580	36
Mycket gynnsamma förutsättningar	131 761	3 808	92	0
Riket	356 174	24 155	4 199	898

Tillgänglighetsberäkningarna är gjorda med utgångspunkt i befolkningsciffror för år 2009.

Exklusive skärgårdsbefolkning.

Källa: Posten AB, Tillväxtanalys bearbetning.

3.7 Betaltjänster och dagskassehantering

Svensk Kassaservice AB avvecklades vid årsskiftet 2008/09 och ersattes av ett statligt åtagande att tillhandahålla grundläggande betaltjänster.²¹ Det statliga åtagandet omfattar tjänsterna betalningsförmedling, uttag av kontanter och dagskassehantering för näringsliv och ideella föreningar. Åtagandet omfattar dock enbart de orter och den landsbygd där behovet av grundläggande betaltjänster inte tillgodoses av marknaden. Post- och Telestyrelsen, PTS, upphandlade därför under år 2008 tjänsterna betalningsförmedling och uttag av kontanter.

PTS bedömde emellertid att behoven av dagskassehantering för näringsliv och ideella föreningar, som också pekades ut i regeringens proposition, skulle komma att tillgodoses av marknaden. Det finns dock tydliga signaler som visar att det saknas möjligheter att lämna in dagskassor i många i gles- och landsbygdsområden och i skärgårdar. Det innebär stora problem för många företag om företagen tvingas åka långa sträckor till närmaste bank eller bankbox för inlämning av dagskassan. Alternativet att flera dagskassor samlas ihop innan inlämning innebär naturligtvis ökade säkerhetsrisker.

²¹ För en beskrivning se t.ex. Glesbygdverket (2007). Sveriges gles- och landsbygder 2007.

För att följa upp och bevaka utvecklingen på området har länsstyrelserna regeringens uppdrag att bevaka att det finns grundläggande betaltjänster som motsvarar samhällets behov. Länsstyrelsen Dalarna har samordningsansvaret för uppdraget och en delrapport för år 2010 lämnades till regeringen den 1 december.

Av rapporten framgår att länsstyrelserna gör bedömningen att samhällets behov av grundläggande betaltjänster inte motsvaras. Det är främst två grupper som upplever problem med tillgången till grundläggande betaltjänster:

- Privatpersoner som är äldre, funktionsnedsatta eller har språksvårigheter har problem att ta ut kontanter och betala räkningar. De drabbade är i huvudsak bosatta på landsbygden, i glesbygden eller i skärgården.
- Företagare verksamma på landsbygden, glesbygden eller i skärgården har problem med dagskassehantering.

Problemen varierar mellan länen, bl.a. utifrån andelen företag utanför tätorterna i landsbygd, glesbygd eller i skärgård och andelen invånare i utsatta grupper. Länsstyrelserna konstaterar dock att det är ett betydande antal privatpersoner och företag i nämnda områden som upplever problem med de grundläggande betaltjänsterna och presenterar därför även förslag till förbättringar som kan utveckla dessa tjänster.

Post- och Telestyrelsen har regeringens uppdrag att kartlägga och analysera behov av grundläggande betaltjänster samt föreslå och förbereda nödvändiga statliga insatser efter juni 2012 då de nu upphandlade tjänsterna upphör. Arbetet ska bedrivas i samråd med bl.a. Tillväxtanalys, Tillväxtverket och Länsstyrelsen Dalarna.

3.8 Banker och bankomater

3.8.1 Tillgänglighet till bankkontor

På ett fulltrustat bankkontor kan du i normalfallet utföra samtliga tjänster som omfattas av det statliga åtagandet för grundläggande betaltjänster. Allt fler kontor avvecklar dock all kontanthantering och kunder med behov av kontantuttag, betalningsförmedling eller dagskassehantering hänvisas istället till uttagsautomater, serviceboxar och andra sätt att hantera betalningsförmedling, t.ex. Internet eller autogiro.

Antalet bankkontor har minskat under senare år och många kontor har som nämnts minskat sitt tjänsteutbud genom avveckling av kontanthanteringstjänster. I bilaga 10 redovisas antalet bankkontor år 2010 som erbjuder kontanthanteringstjänster.²² I Tabell 1 nedan redovisas tillgängligheten till närmaste bank per områdestyp. Drygt 19 000 personer har 30 minuter eller längre till närmaste bank med kontantbetjäning. Huvuddelen är personer bosatta i glesbygdsområden medan övriga bor i tätortsnära landsbygder. 85 000 personer har mellan 20 och 30 minuter till det närmaste servicestället. 66 000 av dessa finns i tätortsnära landsbygder.

²² Baseras på uppgifter från respektive banks huvudkontor.

Tabell 13 Tillgänglighet till närmaste bank med kontantbetjäning 2010. Antal personer per områdestyp.

Områdestyp	Befolkning*				
	2009	2010	2010	2010	2010
		5 - < 10 minuter	10 - < 20 minuter	20 - <30 minuter	30 - eller mer
Glesbygd	140 208	18 624	32 413	18 420	16 873
Tätortsnära landsbygd	1 971 509	740 565	699 443	65 930	2 607
Tätort	7 197 389	1 002 978	60 689	639	0
Riket	9 309 106	1 762 167	792 545	84 989	19 480

*Exklusive skärgårdsbefolkning. Källa: Tillväxtanalys.

3.8.2 Tillgänglighet till bankomater

Möjligheterna att ta ut kontanter har dock förbättrats påtagligt under senare år, du kan t.ex. ta ut pengar från ett bankkort eller avrunda inköpssumman uppåt vid kortbetalning när du handlar i en dagligvaruaffär. Antalet bankomater har också ökat, till stor del genom att en aktör löpande byggt ut sitt nät av uttagsautomater. En ökad användning av olika typer av bank-, betal- och kreditkort har också minskat behovet av kontanter för inköp.

Många människor föredrar fortfarande kontanter framför kort vid betalningar och i vissa sammanhang krävs det fortfarande kontanter vid inköp och betalning. Avsaknaden av uttagsmöjligheter för kontanta medel är därför ett problem för både bofasta och småföretag i många gles- och landsbygder då det på många orter är långt till närmaste uttagsautomat, bankkontor eller annan plats där kontantuttag är möjligt.

Av Tabell 14 framgår att 24 000 personer i glesbygdssområden och 3 000 personer i tätortsnära landsbygder har 30 minuter eller längre med bil till närmaste bankomat. Det är en klar förbättring sedan 2009, i glesbygder med 16 procent och i tätortsnära landsbygder med 29 procent. På många orter är det dock fortfarande långa avstånd till närmaste uttagsautomat, bankkontor eller annan plats där kontantuttag är möjligt.

Tabell 14 Tillgänglighet till närmaste bankomat 2009-2010. Antal personer per områdestyp.

Områdestyp	Befolkning*		10 - < 20 minuter			20 - <30 minuter			30 minuter eller mer		
	2009	2007	2010	Föränd.	2007	2010	Förändr.	2007	2010	Förändr.	
Glesbygder	140 208	29 282	29 142	-140	24 202	22 165	-2 037	29 085	24 344	-4 741	
Tätortsnära landsbygder	1 971 509	740 260	654 529	-85 731	82 918	61 860	-21 058	4 275	3 014	-1 261	
Tätorter	7 197 389	17 376	13 721	-3 655	141	197	56	3	0	-3	
Riket	9 309 106	786 918	697 392	-89 526	107 261	84 222	-23 039	33 363	27 358	-6 005	

*Exklusive skärgårdsbefolkning. Källa: Tillväxtanalys.

I bilaga 13 redovisas hur tillgängligheten till bankomater varierar mellan de olika länen.

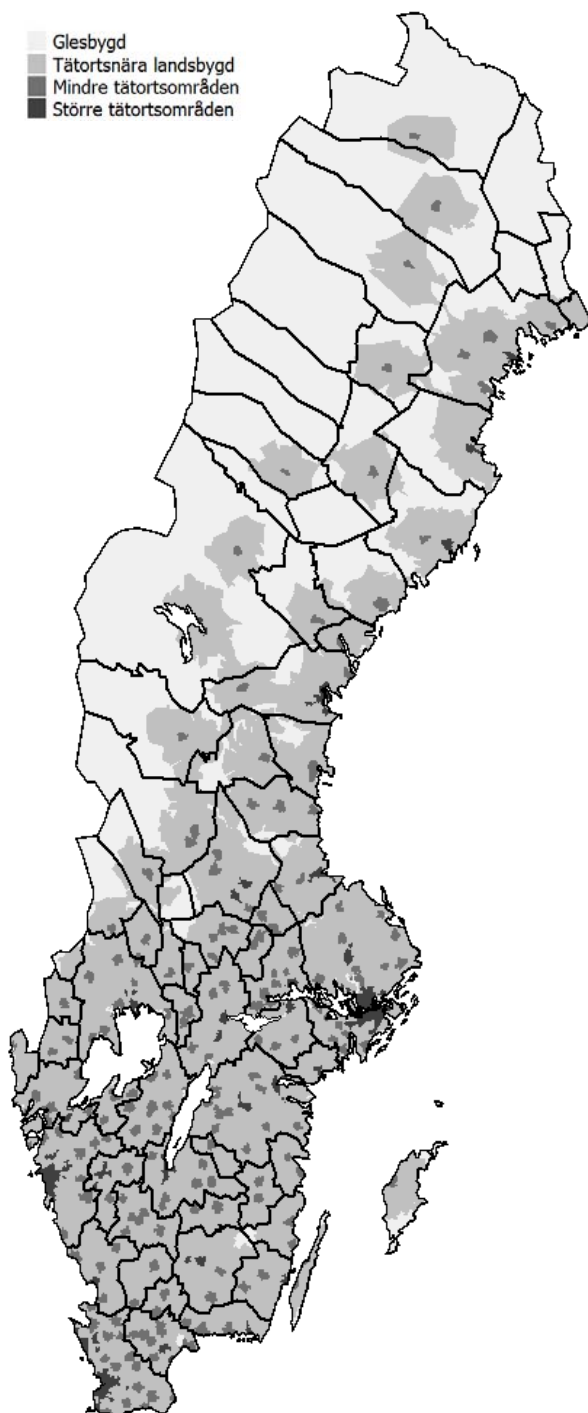
Referenser

- Glesbygdsverket 2003. Årsbok 2003.
- Glesbygdsverket 2007. Sveriges gles- och landsbygder 2007.
- Konkurrensverket 2010. Uppföljning av vårdval i primärvården. Valfrihet, mångfald och etableringsförutsättningar.
- Länsstyrelsen Dalarnas län. Bevakning av grundläggande betaltjänster. Länsstyrelsens årsrapport 2010. Rapport 2101:23.
- Post- och Telestyrelsen. Service och konkurrens 2010.
- Tillväxtanalys 2009. Befolkning, service och företagande i Sveriges gles- och landsbygder 2009. Rapport 2009:10.

Bilagor

1. Glesbygdsverkets indelning i områdestyper
2. Tillgänglighet till dagligvaror mellan åren 2002 och 2010, fördelat per län
3. Karta över funktionella arbetsmarknadsregioner, FA-regioner
4. Tillgänglighet till drivmedelsstationer 2010, fördelat per län
5. Tillgänglighet till vårdcentral per områdestyp
6. Tillgänglighet till vårdcentral per län
7. Antal grundskolor, fördelat per län
8. Tillgänglighet till grundskolor, fördelat per län
9. Tillgänglighet till postservice genom det fasta servicenätet år 2010, fördelat per län
10. Antal bankkontor som erbjuder kontanthanteringstjänster, år 2010
11. Tillgänglighet till närmaste bank med kontanthanteringstjänster, år 2010 fördelat per län
12. Antalet bankomater år 2010, fördelat per län
13. Tillgänglighet till bankomater, länsvis fördelning

Bilaga 1 Definition av områdestyper

Glesbygdsverket utvecklade en metod för att differentiera mellan områden med olika förutsättningar inom regionen. Det huvudsakliga syftet var att bättre kunna analysera utvecklingen i Sveriges gles- och landsbygder genom att skilja dessa områdestyper åt i relation till tätbefolkade områden. Utgångspunkten är tätorter med mer än 3 000 invånare, vilka bedöms ha ett grundläggande utbud av service och en viss arbetsmarknad. Tillgängligheten till dessa tätorter bestämmer sedan om ett område definieras som tätortsnära landsbygd eller glesbygd, oberoende av administrativa gränser. När denna avgränsning används i kombination med koordinatsatt statistik, kan förhållanden i gles- och landsbygder särskiljas från dem i tätorterna.

Områdestyper

Glesbygder är områden med mer än 45 minuters bilresa till närmaste tätort med fler än 3 000 invånare samt öar utan fast landförbindelse.

Tätortsnära landsbygder är områden som finns inom 5-45 minuters bilresa till närmaste tätort med fler än 3 000 invånare.

Tätorter är i denna definition orter som har fler än 3 000 invånare. Hit räknas även området inom 5 minuters bilresa från tätorten.

Bilaga 2 Tillgänglighet till dagligvarubutiker 2002 och 2010 per län. Antal personer

Län	Befolkning*	5 - < 10 minuter			10 - < 20 minuter			20 - <30 minuter			30 - < 40 minuter			40 minuter eller mer		
	2009	2002	2010	Förändr.	2002	2010	Förändr.	2002	2010	Förändr.	2002	2010	Förändr.	2002	2010	Förändr.
Stockholm	2 010 913	46 968	57 946	10 978	5 967	9 162	3 195	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Uppsala	331 106	34 401	39 571	5 170	4 174	6 194	2 020	64	120	56	0	0	0	0	0	0
Södermanland	268 991	30 236	35 388	5 152	7 286	6 825	-461	14	14	0	0	0	0	0	0	0
Östergötland	426 838	38 157	41 470	3 313	7 824	8 464	640	151	154	3	0	0	0	0	0	0
Jönköping	335 313	29 267	34 642	5 375	4 470	7 211	2 741	0	19	19	0	0	0	0	0	0
Kronoberg	183 162	22 038	24 818	2 780	3 879	6 430	2 551	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kalmar	233 443	23 557	24 894	1 337	2 818	4 642	1 824	0	6	6	0	0	0	0	0	0
Gotland	57 221	12 615	12 339	-276	720	2 605	1 885	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Blekinge	151 990	11 972	13 353	1 381	509	904	395	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Skåne	1 230 508	53 196	65 444	12 248	416	713	297	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Halland	296 822	23 780	27 922	4 142	2 000	2 342	342	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Västra Götaland	1 550 147	123 810	131 207	7 397	11 862	15 109	3 247	27	48	21	0	0	0	0	0	0
Värmland	273 221	31 109	32 758	1 649	6 218	9 625	3 407	45	69	24	0	0	0	0	0	0
Örebro	278 774	22 602	27 255	4 653	3 926	5 256	1 330	16	168	152	0	0	0	0	0	0
Västmanland	251 317	21 507	22 318	811	2 952	3 847	895	0	20	20	0	0	0	0	0	0
Dalarna	276 454	32 891	34 310	1 419	5 291	6 562	1 271	230	279	49	43	40	-3	2	2	0
Gävleborg	276 200	25 787	28 472	2 685	5 598	7 170	1 572	112	190	78	0	6	6	0	0	0
Västernorrland	242 846	23 246	26 305	3 059	7 494	8 644	1 150	180	378	198	0	0	0	0	0	0
Jämtland	126 539	13 976	17 065	3 089	5 762	7 675	1 913	789	1 024	235	56	67	11	19	58	39
Västerbotten	258 462	25 077	27 652	2 575	11 770	15 520	3 750	1 607	1 818	211	140	246	106	38	30	-8
Norrbottnen	248 839	17 490	21 251	3 761	8 276	9 869	1 593	1 267	2 257	990	402	491	89	172	267	95
Riket	9 309 106	663 682	746 380	82 698	109 212	144 769	35 557	4 502	6 564	2 062	641	850	209	231	357	126

* Exklusive skärgårdsbefolkning.

Källa: Delfi Marknadspartner, Tillväxanalys bearbetning

Bilaga 3

Funktionella analysregioner (FA-regioner)

I rapporten används i huvudsak Nuteks indelning av landet i 72 funktionella analysregioner, så kallade FA-regioner (Nutek 2005b). I denna bilaga presenteras grunderna för FA-regionerna.

Indelningen i FA-regioner utgår från 2002 års statistik över pendlingsströmmar mellan kommuner och SCB:s statistiska kriterier för avgränsning av så kallade lokala arbetsmarknader. Avgränsningen görs i två steg. Först avgörs vilka kommuner som kan betraktas som oberoende eller självförsörjande vad gäller tillgången på arbetstillfällen för den egna befolkningen. Detta görs med utgångspunkt från två självständighetskriterier – ett generellt och ett specifikt:

$$\sum_{i \neq j} E_{ij} / E_i < 0,20$$

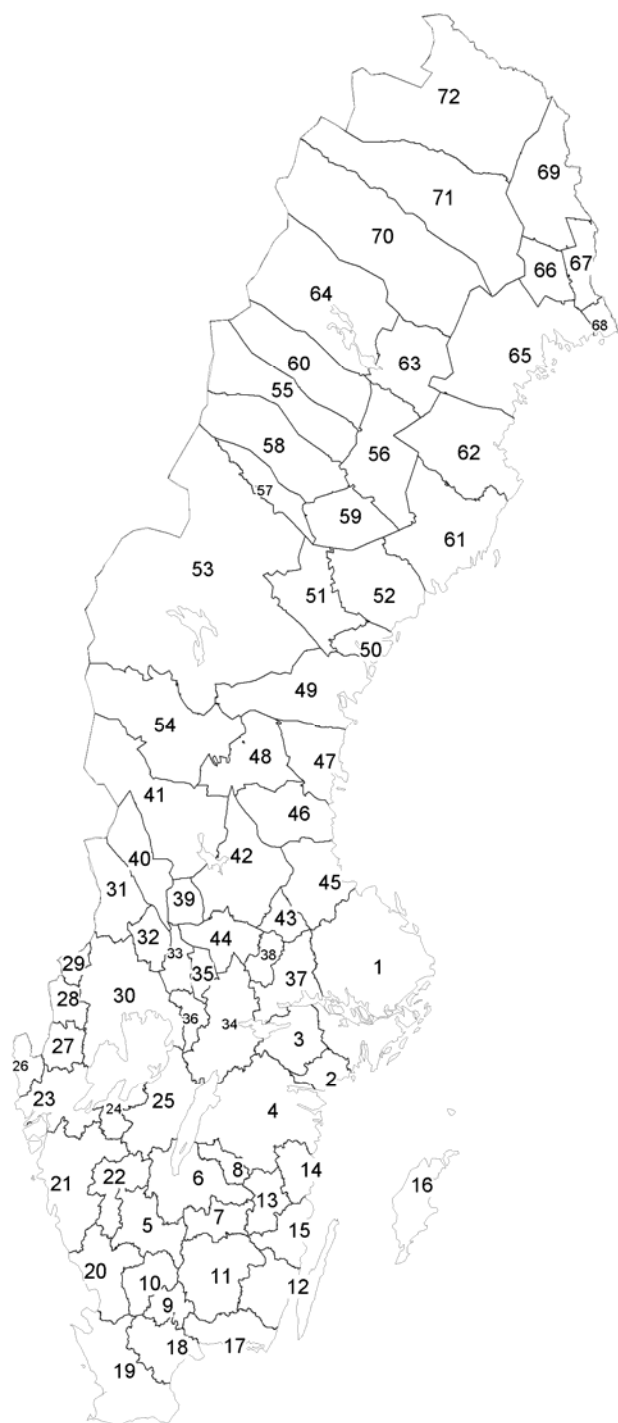
$$\max E_{ij} / E_i < 0,075$$

där E_{ij} är flödet av arbetspendlare från kommun i till kommun j och E_i är antalet förvärvsarbetande som bor i kommun i . För att klassas som oberoende kommun måste båda kriterierna vara uppfyllda – alltså den totala andelen utpendlare måste vara mindre än 20 procent av kommunens förvärvsarbetande befolkning och andelen utpendlare till någon enskild kommun måste understiga 7,5 procent. Därefter förs de kommuner som inte klassats som oberoende till den kommun till vilken den största pendlingsströmmen är riktad och ingår därmed i den kommunens lokala arbetsmarknad. I de fall den största pendlingsströmmen går till en kommun som inte definierats som oberoende uppstår en pendlingskedja. Kedjan upphör först när den största pendlingsströmmens destination utgörs av en oberoende kommun. Om en pendlingskedja innehåller tre länkar eller fler, bryts dock kedjan vid den svagaste länken (där andelen utpendlare i förhållande till den förvärvsarbetande befolkningen är som lägst).

I samband med den nya indelningen i FA-regioner har hänsyn också tagits till statistik över pendling till grannländerna. Detta har framför allt påverkat pendlingsregionernas utseende i västra Värmland.

Förutom den faktiska pendlingen och SCB:s statistiska kriterier för avgränsning av lokala arbetsmarknader, har hänsyn också tagits till tydliga utvecklingstendenser när det gäller pendlingen mellan landets kommuner. Den nya indelningen i FA-regioner är i den meningen framåtblickande. Ambitionen är att den föreslagna indelningen ska kunna ligga fast under en tioårsperiod.

FA-regioner

KOD	Namn	KOD	Namn
1	Stockholm	40	Malung
2	Nyköping	41	Mora
3	Eskilstuna	42	Falun/Borlänge
4	Östergötland	43	Avesta
5	Värnamo	44	Ludvika
6	Jönköping	45	Gävle
7	Vetlanda	46	Söderhamn
8	Tranås	47	Hudiksvall
9	Älmhult	48	Ljusdal
10	Ljungby	49	Sundsvall
11	Växjö	50	Kramfors
12	Kalmar	51	Sollefteå
13	Vimmerby	52	Örnsköldsvik
14	Västervik	53	Östersund
15	Oskarshamn	54	Härjedalen
16	Gotland	55	Storuman
17	Blekinge	56	Lycksele
18	Kristianstad	57	Dorotea
19	Malmö	58	Vilhelmina
20	Halmstad	59	Åsele
21	Göteborg	60	Sorsele
22	Borås	61	Umeå
23	Trollhättan	62	Skellefteå
24	Lidköping	63	Arvidsjaur
25	Skövde	64	Arjeplog
26	Strömstad	65	Luleå
27	Bengtsfors	66	Överkalix
28	Arjäng	67	Övertorneå
29	Eda	68	Haparanda
30	Karlstad	69	Pajala
31	Torsby	70	Jokkmokk
32	Hagfors	71	Gällivare
33	Filipstad	72	Kiruna
34	Örebro		
35	Hällefors		
36	Karlskoga		
37	Västerås		
38	Fagersta		
39	Vansbro		

Bilaga 4 Tillgänglighet till drivmedelsstationer 2009 och 2010 per län. Antal personer

Län	Befolkning*	5 - < 10 minuter			10 - < 20 minuter			20 - <30 minuter			30 - < 40 minuter			40 minuter eller mer		
	2009	2009	2010	Förändr.	2009	2010	Förändr.	2009	2010	Förändr.	2009	2010	Förändr.	2009	2010	Förändr.
Stockholm	2 010 913	87 977	103 474	15 497	19 133	19 208	75	802	794	-8	0	0	0	0	0	0
Uppsala	331 106	46 009	50 167	4 158	6 633	5 553	-1 080	74	57	-17	0	0	0	0	0	0
Södermanland	268 991	40 009	40 438	429	13 648	15 292	1 644	0	1	1	0	0	0	0	0	0
Östergötland	426 838	46 007	47 200	1 193	15 846	16 540	694	281	269	-12	0	0	0	0	0	0
Jönköping	335 313	41 982	42 482	500	6 963	6 954	-9	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kronoberg	183 162	22 477	24 253	1 776	5 215	6 021	806	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kalmar	233 443	34 043	34 614	571	12 534	11 941	-593	43	41	-2	0	0	0	0	0	0
Gotland	57 221	13 031	13 527	496	4 604	4 728	124	107	122	15	0	0	0	0	0	0
Blekinge	151 990	16 668	17 669	1 001	4 229	4 759	530	0	1	1	0	0	0	0	0	0
Skåne	1 230 508	90 328	96 927	6 599	2 391	2 336	-55	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Halland	296 822	38 539	38 635	96	2 112	2 180	68	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Västra Götaland	1 550 147	149 300	168 647	19 347	24 137	26 702	2 565	586	406	-180	50	46	-4	0	0	0
Värmland	273 221	36 402	36 556	154	17 488	17 796	308	995	1 260	265	92	112	20	0	0	0
Örebro	278 774	30 584	30 630	46	7 620	7 745	125	60	71	11	0	0	0	0	0	0
Västmanland	251 317	20 089	20 216	127	3 727	3 784	57	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dalarna	276 454	40 671	40 880	209	11 061	14 368	3 307	318	848	530	85	88	3	2	0	-2
Gävleborg	276 200	33 078	34 282	1 204	10 288	10 029	-259	852	854	2	37	40	3	0	0	0
Västernorrland	242 846	31 670	31 630	-40	13 959	13 720	-239	979	976	-3	0	2	2	55	2	-53
Jämtland	126 539	18 234	18 527	293	8 210	8 105	-105	1 537	1 717	180	239	266	27	24	54	30
Västerbotten	258 462	30 626	30 764	138	15 418	15 231	-187	1 931	1 890	-41	196	217	21	87	26	-61
Norrbottnen	248 839	23 079	23 814	735	17 425	17 451	26	3 122	3 061	-61	435	358	-77	0	102	102
Riket	9 309 106	890 803	945 332	54 529	222 641	230 443	7 802	11 687	12 368	681	1 134	1 129	-5	168	184	16

* Exklusive skärgårdsbefolkning.

Källa: Tillväxanalys

Bilaga 5 Tillgänglighet till närmaste vårdcentral 2009 och 2010 per län. Antal personer

Områdestyp	Befolkning*	5 - < 10 minuter			10 - < 20 minuter			20 - <30 minuter			30 - < 40 minuter			40 minuter eller mer		
	2009*	2009	2010	Förändr.	2009	2010	Förändr.	2009	2010	Förändr.	2009	2010	Förändr.	2009	2010	Förändr.
Glesbygd	140 208	14 272	14 534	262	33 781	34 281	500	26 293	25 655	-638	14 646	14 122	-524	7 989	7 539	-450
Tätortsnära län	1 971 509	736 661	753 143	16 482	761 528	728 231	-33 297	66 787	61 555	-5 232	4 989	3 694	-1 295	21	15	-6
Tätort	7 197 389	729 906	626 062	-103 844	47 691	42 233	-5 458	79	79	0	0	0	0	0	0	0
Riket	9 309 106	1 480 839	1 393 739	-87 100	843 000	804 745	-38 255	93 159	87 289	-5 870	19 635	17 816	-1 819	8 010	7 554	-456

* Exklusive skärgårsbefolkning

Källa Tillväxtanalys

Bilaga 6 Tillgänglighet till närmaste vårdcentral 2009 och 2010 per län. Antal personer

Län	Befolkning*			5 - < 10 minuter			10 - < 20 minuter			20 - <30 minuter			30 - < 40 minuter			40 minuter eller mer		
	2009*	2009	2010	Förändr.	2009	2010	Förändr.	2009	2010	Förändr.	2009	2010	Förändr.	2009	2010	Förändr.		
Stockholm	2 010 913	160 284	161 590	1 306	54 826	43 817	-11 009	4 248	2 807	-1 441	6	6	0	0	0	0		
Uppsala	331 106	49 978	49 681	-297	40 682	40 827	145	5 514	5 318	-196	605	605	0	18	18	0		
Södermanland	268 991	45 843	44 601	-1 242	44 959	44 910	-49	3 515	3 050	-465	0	0	0	0	0	0		
Östergötland	426 838	67 063	67 063	0	43 514	43 514	0	7 163	7 163	0	268	268	0	16	16	0		
Jönköping	335 313	54 296	53 871	-425	47 113	46 179	-934	1 319	1 319	0	0	0	0	0	0	0		
Kronoberg	183 162	31 144	30 919	-225	28 259	28 020	-239	332	332	0	0	0	0	0	0	0		
Kalmar	233 443	39 344	40 248	904	38 332	39 303	971	4 242	3 390	-852	1 551	140	-1 411	384	0	-384		
Gotland	57 221	10 640	10 640	0	11 541	11 541	0	2 778	2 778	0	487	487	0	35	35	0		
Blekinge	151 990	32 450	32 492	42	19 597	19 357	-240	198	198	0	0	0	0	0	0	0		
Skåne	1 230 508	209 623	191 624	-17 999	47 091	36 560	-10 531	6	0	-6	0	0	0	0	0	0		
Halland	296 822	81 804	80 606	-1 198	29 051	28 106	-945	74	74	0	0	0	0	0	0	0		
Västra Götaland	1 550 147	286 493	233 002	-53 491	143 304	132 118	-11 186	6 727	6 462	-265	64	64	0	0	0	0		
Värmland	273 221	37 579	37 792	213	40 308	36 962	-3 346	8 771	7 106	-1 665	778	673	-105	98	98	0		
Örebro	278 774	48 783	48 783	0	30 153	30 153	0	1 555	1 555	0	0	0	0	0	0	0		
Västmanland	251 317	38 031	38 031	0	26 523	26 523	0	1 181	1 181	0	0	0	0	0	0	0		
Dalarna	276 454	74 212	74 212	0	44 836	44 836	0	6 626	6 626	0	1 759	1 759	0	375	375	0		
Gävleborg	276 200	58 586	58 582	-4	30 875	30 859	-16	2 288	2 278	-10	948	946	-2	318	318	0		
Västernorrland	242 846	67 255	54 362	-12 893	31 937	31 176	-761	6 214	5 836	-378	1 530	1 530	0	600	600	0		
Jämtland	126 539	19 223	19 223	0	24 470	24 470	0	6 865	6 865	0	2 759	2 759	0	1 293	1 293	0		
Västerbotten	258 462	30 652	28 861	-1 791	37 204	36 826	-378	14 359	13 875	-484	3 180	3 026	-154	1 885	1 821	-64		
Norrbottn	248 839	37 556	37 556	0	28 425	28 688	263	9 184	9 076	-108	5 700	5 553	-147	2 988	2 980	-8		
Riket	9 309 106	1 480 839	1 393 739	-87 100	843 000	804 745	-38 255	93 159	87 289	-5 870	19 635	17 816	-1 819	8 010	7 554	-456		

* Exklusive skärgårdsbefolkning

Källa Tillväxtanalys

Bilaga 7 Antalet grundskolor 2002-2009 per län.*Små skolor* är skolor med 50 elever eller färre.

Län	2002		2008		2009		Förändring 2002-2009	
	Antal skolor	varav små skolor	Antal skolor	varav små skolor	Antal skolor	varav små skolor	Skolor totalt	varav små skolor
Stockholm	779	116	786	132	777	130	-2	14
Uppsala	156	24	159	29	149	25	-7	1
Södermanland	141	16	143	24	138	24	-3	8
Östergötland	249	38	234	44	230	45	-19	7
Jönköping	216	40	202	54	192	51	-24	11
Kronoberg	112	22	106	29	109	35	-3	13
Kalmar	153	29	144	39	140	41	-13	12
Gotland	56	13	45	13	42	9	-14	-4
Blekinge	99	13	92	16	89	14	-10	1
Skåne	577	92	585	99	578	98	1	6
Halland	153	23	147	26	147	26	-6	3
Västra Götaland	866	152	811	149	788	137	-78	-15
Värmland	192	37	167	38	162	38	-30	1
Örebro	169	24	149	21	147	24	-22	0
Västmanland	155	25	134	27	126	26	-29	1
Dalarna	201	30	174	39	169	40	-32	10
Gävleborg	175	27	156	31	150	30	-25	3
Västernorrland	149	19	145	31	141	26	-8	7
Jämtland	120	45	103	37	96	31	-24	-14
Västerbotten	205	65	181	58	175	54	-30	-11
Norrbottn	215	57	196	60	188	54	-27	-3
Riket	5 138	907	4 859	996	4 733	958	-405	51

Källa: Skolverket. Tillväxtanalys bearbetning.

Bilaga 8 Tillgänglighet till närmaste skola för elever i årskurs 1-6 (7-12 år). År 2002 och 2009 per län.

Län	Barn 7-12 år	1-<2 mil			2-<3 mil			3-<4 mil			4-<5 mil			5 mil eller mer		
	2009*	2002	2009	Föränd.	2002	2009	Förändr.	2002	2009	Förändr.	2002	2009	Förändr.	2002	2009	Förändr.
Stockholm	130 452	541	350	-191	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Uppsala	20 797	532	426	-106	3	2	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Södermanland	17 264	444	259	-185	2	0	-2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Östergötland	26 280	506	444	-62	1	13	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Jönköping	21 987	303	251	-52	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kronoberg	11 475	298	231	-67	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kalmar	13 601	336	326	-10	0	4	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gotland	3 317	78	171	93	0	5	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Blekinge	9 113	49	34	-15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Skåne	75 901	102	36	-66	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Halland	19 737	145	94	-51	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Västra Götaland	96 059	845	633	-212	9	9	0	10	7	-3	0	0	0	0	0	0
Värmland	16 150	675	539	-136	15	30	15	0	6	6	0	0	0	0	0	0
Örebro	17 695	218	234	16	5	9	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Västmanland	15 520	195	177	-18	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dalarna	16 431	326	189	-137	53	27	-26	15	11	-4	4	1	-3	0	0	0
Gävleborg	16 281	438	320	-118	39	15	-24	16	12	-4	0	0	0	0	0	0
Västernorrland	14 632	674	450	-224	51	39	-12	4	10	6	0	6	6	0	0	0
Jämtland	7 270	486	348	-138	174	189	15	37	48	11	8	9	1	2		-2
Västerbotten	15 312	926	740	-186	247	193	-54	56	41	-15	11	9	-2	4		-4
Norrbottn	14 796	588	536	-52	145	98	-47	65	56	-9	16	36	20	19		-19
Riket	580 070	8 705	6 788	-1 917	744	633	-111	203	191	-12	39	61	22	25	0	-25

*Exklusive skärgårdsbefolkning. Källa: Skolverket, Tillväxtanalys bearbetning.

Bilaga 9 Tillgänglighet till postservice 2006 och 2010, per län. Antal personer.

Avstånd i tid med bil (Postombud, företagscenter, frimärksombud med utlämning)

Län	Befolkning* 2010	10 - < 20 minuter			20 - <30 minuter			30 - < 40 minuter			40 minuter eller mer		
		2006	2010	Föränd.	2006	2010	Förändr.	2006	2010	Förändr.	2006	2010	Förändr.
Stockholm	2 010 913	21 855	22 492	637	1 168	1 013	-155	0	0	0	0	0	0
Uppsala	331 106	15 051	25 222	10 171	160	1 523	1 363	0	0	0	0	0	0
Södermanland	268 991	11 123	12 494	1 371	15	16	1	0	0	0	0	0	0
Östergötland	426 838	27 426	29 679	2 253	815	1 182	367	0	72	72	0	0	0
Jönköping	335 313	13 516	14 843	1 327	32	29	-3	0	0	0	0	0	0
Kronoberg	183 162	10 218	11 845	1 627	126	125	-1	0	0	0	0	0	0
Kalmar	233 443	14 687	16 230	1 543	157	159	2	0	0	0	0	0	0
Gotland	57 221	7 389	8 194	805	4	21	17	0	0	0	0	0	0
Blekinge	151 990	3 017	4 203	1 186	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Skåne	1 230 508	4 336	4 583	247	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Halland	296 822	5 795	7 281	1 486	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Västra Götalanc	1 550 147	51 307	51 764	457	857	846	-11	31	40	9	0	0	0
Värmland	273 221	23 353	22 088	-1 265	2 630	1 803	-827	64	53	-11	0	0	0
Örebro	278 774	10 550	11 814	1 264	342	277	-65	0	0	0	0	0	0
Västmanland	251 317	9 499	8 760	-739	24	23	-1	0	0	0	0	0	0
Dalarna	276 454	11 794	11 016	-778	868	1 106	238	321	286	-35	6	6	0
Gävleborg	276 200	14 360	14 229	-131	1 462	1 491	29	92	90	-2	7	6	-1
Västernorrland	242 846	19 780	20 771	991	2 700	1 628	-1 072	260	59	-201	6	0	-6
Jämtland	126 539	14 169	12 848	-1 321	3 255	3 284	29	1 053	963	-90	382	372	-10
Västerbotten	258 462	27 164	26 533	-631	4 948	5 451	503	1 113	1 690	577	399	190	-209
Norrbottnen	248 839	21 296	20 863	-433	4 772	4 245	-527	1 117	957	-160	248	324	76
Riket	9 309 106	337 685	357 752	20 067	24 335	24 222	-113	4 051	4 210	159	1 048	898	-150

* Exklusive skärgårdsbefolkning.

Källa: Posten AB, Tillväxtanalys bearbetning.

Bilaga 10 Antalet banker med kontantbetjäning 2010 per län och områdestyp..

År	2010
Län	Antal Banker
Stockholm	303
Uppsala	47
Södermanland	40
Östergötland	59
Jönköping	77
Kronoberg	44
Kalmar	61
Gotland	16
Blekinge	30
Skåne	229
Halland	47
Västra Götaland	274
Värmland	53
Örebro	45
Västmanland	41
Dalarna	67
Gävleborg	56
Västernorrland	58
Jämtland	35
Västerbotten	59
Norrbottn	58
Riket	1 699

Källa: Tillväxtanalys

År	2010
Områdestyp	Antal banker
Glesbygd	75
Tätortsnära landsbygd	323
Tätort	1301
Riket	1 699

Källa: Tillväxtanalys

Bilaga 11 Tillgänglighet till närmaste bank med kontantbetjäning 2010 per län. Antal personer

	Befolkning*	5 - < 10 minuter	10 - < 20 minuter	20 - <30 minuter	30 - < 40 minuter	40 minuter eller mer
Län	2009					
Stockholm	2 010 913	210 903	63 814	7 106	427	0
Uppsala	331 106	69 674	65 773	7 372	0	0
Södermanland	268 991	54 453	44 263	3 061	0	0
Östergötland	426 838	83 711	50 569	6 421	670	31
Jönköping	335 313	61 111	38 104	679	0	0
Kronoberg	183 162	43 433	20 766	161	0	0
Kalmar	233 443	48 519	33 347	1 390	44	0
Gotland	57 221	13 765	11 820	830	20	0
Blekinge	151 990	31 805	19 711	2 931	0	0
Skåne	1 230 508	230 852	21 665	0	0	0
Halland	296 822	97 005	35 475	623	0	0
Västra Götaland	1 550 147	314 596	117 078	3 335	40	0
Värmland	273 221	50 128	40 741	10 915	1 038	1
Örebro	278 774	75 478	33 005	1 101	0	0
Västmanland	251 317	41 257	18 609	1 139	0	0
Dalarna	276 454	67 252	31 095	3 886	700	6
Gävleborg	276 200	68 736	28 989	2 583	1073	285
Västernorrland	242 846	59 137	33 978	3 856	642	40
Jämtland	126 539	30 106	17 654	8 954	3311	1755
Västerbotten	258 462	54 702	38 573	9 298	2581	1800
Norrbottnen	248 839	55 544	27 516	9 348	3872	1144
Riket	9 309 106	1 762 167	792 545	84 989	14 418	5 062

* Exklusive skärgårdsbefolkning.

Källa: Posten AB, Tillväxtanalys bearbetning.

Bilaga 12 Antalet bankomater 2007-2010 per län.

Län	2007	2010	Förändring
	Antal Bankomater	Antal Bankomater	2007-2010 bankomater totalt
Stockholm	568	695	127
Uppsala	76	86	10
Södermanland	61	79	18
Östergötland	107	127	20
Jönköping	87	97	10
Kronoberg	36	43	7
Kalmar	52	56	4
Gotland	21	25	4
Blekinge	33	39	6
Skåne	318	356	38
Halland	71	87	16
Västra Götaland	447	530	83
Värmland	69	88	19
Örebro	60	77	17
Västmanland	67	78	11
Dalarna	70	84	14
Gävleborg	68	81	13
Västernorrland	69	84	15
Jämtland	40	51	11
Västerbotten	73	86	13
Norrbottn	66	85	19
Riket	2 459	2 934	475

Bankomater med identisk leverantör och adress redovisade som en bankomat

Källa: Tillväxtanalys

Bilaga 13 Tillgänglighet till närmaste bankomat 2007 och 2010 per län. Antal personer

Län	Befolkning*	5 - < 10 minuter			10 - < 20 minuter			20 - <30 minuter			30 - < 40 minuter			40 minuter eller mer		
	2009	2007	2010	Förändr.	2007	2010	Förändr.	2007	2010	Förändr.	2007	2010	Förändr.	2007	2010	Förändr.
Stockholm	2 010 913	113 471	97 437	-16 034	48 542	41 770	-6 772	4 954	3 327	-1 627	113	99	-14	0	0	0
Uppsala	331 106	44 133	44 585	452	58 317	54 717	-3 600	7 125	6 509	-616	0	0	0	0	0	0
Södermanland	268 991	45 542	46 068	526	43 383	34 672	-8 711	3 281	1 681	-1 600	0	0	0	0	0	0
Östergötland	426 838	53 686	52 386	-1 300	40 897	34 314	-6 583	5 991	4 269	-1 722	819	140	-679	14	0	-14
Jönköping	335 313	46 946	45 558	-1 388	44 284	38 610	-5 674	1 520	821	-699	3	0	-3	0	0	0
Kronoberg	183 162	23 010	21 095	-1 915	46 680	39 125	-7 555	2 227	957	-1 270	0	0	0	0	0	0
Kalmar	233 443	43 482	41 726	-1 756	46 614	44 112	-2 502	4 739	4 273	-466	173	148	-25	0	0	0
Gotland	57 221	11 602	11 843	241	12 022	11 008	-1 014	1 672	1 468	-204	37	25	-12	0	0	0
Blekinge	151 990	32 428	25 788	-6 640	14 355	12 942	-1 413	1 007	913	-94	0	0	0	0	0	0
Skåne	1 230 508	197 619	180 529	-17 090	30 734	21 474	-9 260	2	0	-2	0	0	0	0	0	0
Halland	296 822	84 694	71 031	-13 663	23 991	18 691	-5 300	236	196	-40	0	0	0	0	0	0
Västra Götaland	1 550 147	244 665	216 212	-28 453	107 840	97 810	-10 030	3 364	2 740	-624	41	40	-1	0	0	0
Värmland	273 221	36 629	34 219	-2 410	42 587	37 449	-5 138	12 501	8 163	-4 338	463	346	-117	0	0	0
Örebro	278 774	42 586	36 427	-6 159	33 182	30 304	-2 878	1 983	1 688	-295	2	0	-2	0	0	0
Västmanland	251 317	27 536	27 403	-133	18 683	17 518	-1 165	1 027	729	-298	0	0	0	0	0	0
Dalarna	276 454	56 649	51 764	-4 885	35 265	32 635	-2 630	8 729	6 272	-2 457	2 462	2 129	-333	64	35	-29
Gävleborg	276 200	49 286	45 138	-4 148	32 316	30 309	-2 007	6 111	5 400	-711	1 461	1 192	-269	355	288	-67
Västernorrland	242 846	42 002	37 889	-4 113	30 724	27 421	-3 303	6 820	5 839	-981	2 243	2 009	-234	469	404	-65
Jämtland	126 539	14 965	15 701	736	17 754	17 248	-506	14 662	11 500	-3 162	6 181	4 901	-1 280	3 251	1 935	-1 316
Västerbotten	258 462	35 860	32 311	-3 549	30 124	29 079	-1 045	9 133	8 165	-968	2 902	2 578	-324	1 925	1 796	-129
Norrbottn	248 839	33 696	28 000	-5 696	28 624	26 184	-2 440	10 177	9 312	-865	5 297	4 765	-532	5 088	4 528	-560
Riket	9 309 106	1 280 487	1 163 110	-117 377	786 918	697 392	-89 526	107 261	84 222	-23 039	22 197	18 372	-3 825	11 166	8 986	-2 180

* Exklusive skärgårdsbefolkning.

Källa: Posten AB, Tillväxtnalys bearbetning.

Tillväxtanalys, myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, är en gränsöverskridande organisation med 60 anställda. Huvudkontoret ligger i Östersund och vi har verksamhet i Stockholm, Bryssel, New Delhi, Peking, Tokyo och Washington.

Tillväxtanalys ansvarar för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser och därigenom medverkar vi till:

- stärkt svensk konkurrenskraft och skapande av förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag
- utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft, hållbar tillväxt och hållbar regional utveckling

Utgångspunkten är att forma en politik där tillväxt och hållbar utveckling går hand i hand. Huvuduppdraget preciseras i instruktionen och i regleringsbrevet. Där framgår bland annat att myndigheten ska:

- arbeta med omvärldsbevakning och policyspaning och sprida kunskap om trender och tillväxtpolitik
- genomföra analyser och utvärderingar som bidrar till att riva tillväxthinder
- göra systemutvärderingar som underlättar prioritering och effektivisering av tillväxtpolitikens inriktning och utformning
- svara för produktion, utveckling och spridning av officiell statistik, fakta från databaser och tillgänglighetsanalyser

Om Working paper/PM-serien: Exempel på publikationer i serien är metodresonemang, delrapporter och underlagsrapporter.

Övriga serier:

Rapportserien – Tillväxtanalys huvudsakliga kanal för publikationer.

Statistikserien – löpande statistikproduktion.

Svar Direkt – uppdrag som ska redovisas med kort varsel.